I

(Ανακοινώσεις)

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2010»

ΒΑΣΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Κοινή ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής για την εφαρμογή του λεπτομερούς προγράμματος των επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη

(2004/C 104/01)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2010: ΒΑΣΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

1. Οι ανθρώπινοι πόροι αποτελούν το κύριο πλεονέκτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι κεντρικής σημασίας για τη δημιουργία και τη μετάδοση γνώσεων και συνιστά καθοριστικό παράγοντα για τις δυνατότητες των κοινωνιών για καινοτομία. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση αποτελούν βασικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα, τη βιώσιμη οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση της Ένωσης και επομένως, συνιστούν προϋπόθεση για την επίτευξη των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων που τέθηκαν για την Ευρωπαϊκή Ένωση στη Λισσαβώνα. Ομοίως, είναι βασικό να ενισχυθούν οι συνέργιες και η συμπληρωματικότητα μεταξύ της εκπαίδευσης και άλλων τομέων πολιτικής, όπως η πολιτική απασχόλησης, έρευνας και καινοτομίας, καθώς και η μακροοικονομική πολιτική.

2. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή επιβεβαιώνουν την αποφασιστική τους δέσμευση να εργασθούν, σε επίπεδο κρατών μελών και ΕΕ, προκειμένου μέχρι το 2010 να επιτευχθεί ο συμφωνημένος στόχος, δηλαδή να αναδειχθούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης της Ευρώπης σε ποιοτικό σημείο αναφοράς παγκοσμίως. Άλλη μία απόδειξη των προθέσεων των Υπουργών Παιδείας είναι η έγκριση κριτηρίων αναφοράς ευρωπαϊκού επιπέδου σε πέντε καίριους τομείς. Για να υποστηριχθούν οι προσπάθειες των κρατών μελών, πρέπει να αναληφθεί δράση στους ακόλουθους τρεις τομείς προτεραιότητας, παράλληλα και χωρίς καθυστέρηση:

Εστίαση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στους νευραλγικούς για την κοινωνία της γνώσης τομείς

Προκειμένου να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η πρωτοπόρος οικονομία με γνώμονα τη γνώση ανά την υφήλιο, πρέπει επειγόντως να γίνουν περισσότερες, αποτελεσματικότερες και ουσιαστικότερες επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Αυτό συνεπάγεται υψηλότερο επίπεδο δημόσιων επενδύσεων σε καίριους τομείς για την κοινωνία της γνώσης και, εφόσον απαιτείται, υψηλότερο επίπεδο ιδιωτικών επενδύσεων, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την εκπαίδευση των ενηλίκων και τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση. Η κοινοτική χρηματοδότηση, μεταξύ άλλων τα διαρθρωτικά ταμεία και τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, θα πρέπει να διαδραματίσουν όλο και μεγαλύτερο ρόλο για την υποστήριξη της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Ουσιαστική πραγμάτωση της δια βίου μάθησης

Χρειάζονται συνεκτικές και συνολικές εθνικές στρατηγικές για τη δια βίου μάθηση. Εν προκειμένω, είναι αναγκαίο να προωθηθούν ουσιαστικότερες εταιρικές σχέσεις μεταξύ των βασικών συντελεστών, περιλαμβανομένων των επιχειρήσεων, των κοινωνικών εταίρων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε όλα τα επίπεδα. Οι στρατηγικές αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν την αναγνώριση των προηγουμένων γνώσεων καθώς και τη δημιουργία μαθησιακού περιβάλλοντος ανοικτού, ελκυστικού και προσπελάσιμου για όλους, ιδίως δε για τις μειονεκτούσες ομάδες. Θα πρέπει πρωτίστως να αναπτυχθούν κοινές ευρωπαϊκές αναφορές και αρχές που θα εφαρμόζονται ανάλογα με τις εθνικές συγκεκριμένες συνθήκες και στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

Οικοδόμηση μιας Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης

Είναι ανάγκη να αναπτυχθεί ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο, βασισμένο στα εθνικά πλαίσια, το οποίο θα αποτελεί κοινό σημείο αναφοράς για την αναγνώριση των προσόντων και των ικανοτήτων. Η αναγνώριση διπλωμάτων και πιστοποιητικών απανταχού της Ευρώπης είναι ουσιαστική για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας και της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να αρθούν τα εμπόδια στην κινητικότητα και να παρέχεται η απαραίτητη οικονομική υποστήριξη, τόσο στο πλαίσιο των κοινοτικών προγραμμάτων όσο και πέραν αυτών.

3. Έχει σημειωθεί πρόοδος, με τη μορφή, λόγου χάρη, της θέσπισης των προγραμμάτων «Erasmus Mundus» και «eLearning» («Ηλεκτρονική Μάθηση») και με την ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της κατάρτισης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρά την πρόοδο που έχει επίσης σημειωθεί σε εθνικό επίπεδο, υπάρχουν ελλείψεις σε σημαντικούς τομείς όπως η περιορισμένη συμμετοχή στη δια βίου μάθηση. Η μετάβαση στην κοινωνία που βασίζεται στη γνώση αντιπροσωπεύει αφενός πρόκληση και αφετέρου ευκαιρία για τα νέα κράτη μέλη. Η δέσμευσή τους και η πείρα τους όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις αντιπροσωπεύει συμβολή στην πρόοδο της ΕΕ στο σύνολό της.

4. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, και ως συμβολή στην υλοποίηση των στόχων της Λισσαβώνας, θα πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός των μεταρρυθμίσεων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ομοίως, το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» θα πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη κατά τη χάραξη των εθνικών πολιτικών. Στο γενικό αυτό πλαίσιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή υπογραμμίζουν τη σπουδαιότητα που αποδίδουν στο ρόλο της επόμενης γενιάς προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή θα υποβάλλουν ανά διετία έκθεση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σχετικά με την πρόοδο της υλοποίησης του προγράμματος εργασιών «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ

Στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας, το Μάρτιο του 2000, οι Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων διαπίστωσαν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με «μια μεγάλη ποιοτική μεταλλαγή, η οποία προκύπτει από την παγκοσμιοποίηση και τις προκλήσεις μιας νέας οικονομίας καθοδηγούμενης από τη γνώση», και έθεσαν για την ΕΕ έναν σημαντικό στρατηγικό στόχο: θα πρέπει έως το 2010 «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Υπογράμμισαν ότι οι αλλαγές αυτές όχι μόνο απαιτούν «το ριζικό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας», αλλά και «ένα τολμηρό πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και εκπαίδευσης».

Οι πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης βρίσκονται στο επίκεντρο της δημιουργίας και της διάδοσης των γνώσεων, και συνιστούν καθοριστικό παράγοντα για το δυναμικό καινοτομίας της κάθε κοινωνίας. Βρίσκονται επομένως στον πυρήνα της νέας αυτής δυναμικής, σε αλληλοσυμπλήρωση και συνέργια με άλλους κοινοτικούς τομείς δράσης, όπως η απασχόληση, η κοινωνική ενσωμάτωση, η έρευνα και η καινοτομία, ο πολιτισμός και η νεολαία, η πολιτική για τις επιχειρήσεις, η κοινωνία της πληροφορίας, η οικονομική πολιτική και η εσωτερική αγορά. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση επωφελούνται από τις εξελίξεις στους τομείς αυτούς και συμβάλλουν με τη σειρά τους στην ενίσχυση του αντικτύπου που έχουν οι τελευταίοι. Αναγνωρίζεται συνεπώς ο ρόλος που διαδραματίζουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ρόλος άρρηκτα συνυφασμένος με την αίσθηση αυξημένης ευθύνης καθώς και την ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη εκσυγχρονισμού και αλλαγών, ιδίως ενόψει του ιστορικού στόχου διεύρυνσης της Ένωσης.

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί τον κύριο πόρο της Ένωσης και έχει πλέον αναγνωρισθεί ότι οι επενδύσεις στον τομέα αυτόν αποτελούν καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξης και παραγωγικότητας, όπως οι επενδύσεις σε κεφάλαια και σε εξοπλισμό. Έχει υπολογισθεί ότι η αύξηση των μέσων μορφωτικών επιδόσεων του πληθυσμού κατά ένα έτος έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού ανάπτυξης κατά 5 % μεσοπρόθεσμα και κατά 2,5 % επί πλέον μακροπρόθεσμα [1]. Εξ άλλου, έχει ήδη αποδειχθεί ευρύτατα ο θετικός αντίκτυπος της εκπαίδευσης στην απασχόληση [2], την υγεία, την κοινωνική ενσωμάτωση και τη ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία.

Για να πετύχει η Ένωση καλύτερες επιδόσεις από τους ανταγωνιστές της σε μια οικονομία βασισμένη στη γνώση, είναι ζήτημα ύψιστης προτεραιότητας να γίνουν περισσότερες και ουσιαστικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η διαπίστωση αυτή αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία εάν ληφθεί υπόψη ότι κατά τα προσεχή έτη θα πολλαπλασιαστούν οι νέες προκλήσεις που θέτει η κοινωνία και οικονομία της γνώσης. Μπροστά στην πιθανή αύξηση της μέσης διάρκειας ενεργού απασχόλησης και στις διαρκώς ταχύτερες οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές, οι πολίτες θα υποχρεώνονται όλο και συχνότερα να αναβαθμίζουν συνεχώς τις δεξιότητες και τα προσόντα τους. Η προαγωγή της απασχολησιμότητας και της κινητικότητας μέσα σε μια ανοικτή ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, που συμπληρώνει την ενιαία αγορά αγαθών και υπηρεσιών, πρέπει να προέχει και επομένως να θέτει νέες απαιτήσεις για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Εν προκειμένω, έχει ουσιώδη σημασία να δημιουργηθούν στενότερες σχέσεις μεταξύ του εκπαιδευτικού κόσμου και της εργοδοσίας, έτσι ώστε η κάθε πλευρά να αντιλαμβάνεται καλύτερα τις ανάγκες της άλλης. Παράλληλα, η βασισμένη στη γνώση κοινωνία γεννά νέες ανάγκες όσον αφορά την κοινωνική συνοχή, την ενεργό συμμετοχή του πολίτη και την προσωπική ολοκλήρωση, για την ικανοποίηση των οποίων η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι σε θέση να συμβάλλουν σημαντικά.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης, το Μάρτιο του 2001, ενέκρινε τρεις στόχους (και 13 συναφείς συγκεκριμένους στόχους) στρατηγικού χαρακτήρα για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης όσον αφορά την ποιότητα, την πρόσβαση και το άνοιγμα στον κόσμο [3]. Το Μάρτιο του 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης ενέκρινε ένα πρόγραμμα εργασιών για την εφαρμογή των στόχων αυτών [4], και ζήτησε στενότερη συνεργασία στους τομείς της τριτοβάθμιας και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα εργασιών αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς για την ανάπτυξη των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης σε κοινοτικό επίπεδο, προκειμένου να γίνουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη «ένα ποιοτικό σημείο αναφοράς παγκοσμίως έως το 2010».

---

[1] Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο: «Αποδοτικές επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: επιτακτική ανάγκη για την Ευρώπη». COM(2002) 779 της 10ης Ιανουαρίου 2003 (έγγρ. 5269/03).

[2] Το ύψος της ανεργίας είναι αντιστρόφως ανάλογο με το μορφωτικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται και μείωση των συναφών οικονομικών και κοινωνικών δαπανών. Επίσης, το ποσοστό της απασχόλησης του ενεργού πληθυσμού αυξάνει με το επίπεδο σπουδών.

[3] Έκθεση του Συμβουλίου (Παιδείας) προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σχετικά με τους «συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης», (έγγρ. 5980/01) http://register.consilium.eu.int/pdf/en/01/st05/05980f1.pdf

[4] Λεπτομερές πρόγραμμα επακόλουθων εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη (ΕΕ C 142 της 14.6.2002) http://ue.eu.int/newsroom/related.asp?BID=75&GRP=4280&LANG=1

Το παρόν κοινό έγγραφο του Συμβουλίου και της Επιτροπής ανταποκρίνεται στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης να υποβληθεί, το Μάρτιο του 2004, έκθεση με θέμα την εφαρμογή του προγράμματος εργασιών σχετικά με τους στόχους ([5]). Η έκθεση αποτιμά την κατάσταση, εντοπίζει τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν και προτείνει μέτρα που πρέπει να ληφθούν επειγόντως για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί.

Με δεδομένο την ανάγκη ολοκλήρωσης των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης ως συμβολή στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας, η παρούσα κοινή έκθεση εξετάζει επίσης την εφαρμογή της σύστασης και του σχεδίου δράσης για την κινητικότητα ([6]), του ψηφίσματος του Συμβουλίου για τη δια βίου μάθηση ([7]) και της υπουργικής δήλωσης της Κοπεγχάγης ([8]) σχετικά με την «προαγωγή της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης». Η έκθεση βασίζεται επίσης στη συνέχεια που δόθηκε σε μια σειρά ανακοινώσεων της Επιτροπής, ιδίως των ανακοινώσεων σχετικά με την ανάγκη να πραγματοποιηθούν περισσότερες και καλύτερες επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό ([9]), το ρόλο των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης ([10]), την ανάγκη να αξιοποιηθεί το επάγγελμα του ερευνητή στην Ευρώπη ([11]) και τη σύγκριση των εκπαιδευτικών επιδόσεων της Ευρώπης με τον υπόλοιπο κόσμο.

ΜΕΡΟΣ Ι: ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΔΡΑΣΗ ΣΕ ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Όπως πρόσφατα επεσήμανε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, τον Οκτώβριο του 2003 ([12]), η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί προϋπόθεση για την προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης στην Ένωση, ιδίως μέσω της αύξησης των επενδύσεων στην εκπαίδευση και με καλύτερη συναρμογή με την κοινωνική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης. Επίσης, στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου 2003 ([13]), αποδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και της δια βίου μάθησης. Πιο πρόσφατα, στην έκθεση της Ειδικής Ομάδας για την απασχόληση, της οποίας προεδρεύει ο κ. Wim KOK, τονίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση κινδυνεύει να μην έχει επιτύχει το 2010 το φιλόδοξο στόχο που τέθηκε στη Λισσαβώνα και υπογραμμίζεται η ανάγκη υψηλότερων και αποτελεσματικότερων επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

Η αλλαγή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης συνιστά μια δυναμική διαδικασία που επιτελείται σε μεσοπρόθεσμο και σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Ο προβληματισμός και οι μεταρρυθμίσεις, που έχουν ήδη δρομολογηθεί στα κράτη μέλη (παρόντα και μελλοντικά) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποδεικνύουν ότι οι αρμόδιοι για θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, περιλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, ενεργοποιούνται απέναντι στα προβλήματα με τα οποία είναι αντιμέτωποι. Έχουν αναλάβει να προσαρμόσουν τα συστήματα και τις προβλέψεις τους έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις της κοινωνίας και της οικονομίας της γνώσης. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να σημειωθεί και να ληφθεί υπόψη ότι τα κράτη μέλη (παρόντα και μελλοντικά), έχουν διαφορετικά σημεία αφετηρίας και ότι οι αναλαμβανόμενες μεταρρυθμίσεις αντικατοπτρίζουν διαφορετικές εθνικές πραγματικότητες και προτεραιότητες.

Μέσα σε δύο μόλις έτη από την υιοθέτηση του προγράμματος εργασιών, δεν είναι δυνατή η ακριβής αποτίμηση της προόδου που έχει πραγματοποιηθεί. Ωστόσο είναι δυνατό, και μάλιστα ιδιαίτερα σημαντικό στο παρόν στάδιο, να καταμετρηθεί η απόσταση που απομένει να διανυθεί για να γίνουν πραγματικότητα οι φιλόδοξοι, αλλά και ρεαλιστικοί, στόχοι που έχουν τεθεί από κοινού. Οι διαθέσιμες εκθέσεις και δείκτες συντείνουν στο ίδιο συμπέρασμα: για να επιτευχθούν οι στόχοι στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός των μεταρρυθμίσεων. Εξακολουθούν να υπάρχουν πάρα πολλές αδυναμίες που περιορίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξης στην Ένωση. Η κατάσταση καθίσταται ακόμα πιο ανησυχητική εάν αναλογιστούμε ότι ο αντίκτυπος που θα έχουν οι μεταρρυθμίσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν είναι άμεσος και ότι η προθεσμία του 2010 καταφθάνει με ταχύτητα. Επί πλέον, σε πολλές περιπτώσεις τα μελλοντικά κράτη μέλη έχουν να πραγματοποιήσουν μεγάλη πρόοδο όσον αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης. Η πλήρης συμμετοχή τους στο πρόγραμμα εργασιών είναι ουσιώδης και πρέπει να υποστηριχθούν σ' αυτό το εγχείρημα.

1.1. **Έχει γίνει πρόοδος στην ευρωπαϊκή συνεργασία**

1.1.1. *Πρώτα βήματα στην εφαρμογή του προγράμματος εργασιών*

Το πρόγραμμα εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης διαμορφώνει, με τρόπο περισσότερο διαρθρωμένο από ό,τι στο παρελθόν, ένα χώρο συνεργασίας 31 ευρωπαϊκών χωρών ([14]), με συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων (εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών και ευρωπαϊκοί κοινωνικοί εταίροι) και των διεθνών οργανώσεων (όπως ο ΟΟΣΑ, η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης).

([5]) Σημείο 43 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης, 15 και 16 Μαρτίου 2002 (έγγρ. SN 100/1/02 REV 1).

([6]) Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Ιουλίου 2001, περί της ενδοκοινοτικής κινητικότητας των σπουδαστών, των επιμορφωνομένων ατόμων, των εθελοντών, των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών (ΕΕ L 215 της 9.8.2001) και σχέδιο δράσης για την κινητικότητα (ΕΕ C 371 της 23.12.2000).

([7]) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 27.6.2002 για τη δια βίου μάθηση (ΕΕ C 163 της 9.7.2002).

([8]) Δήλωση των Υπουργών των αρμόδιων για θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της Επιτροπής, που συνήλθαν στην Κοπεγχάγη στις 29 και 30 Νοεμβρίου του 2002, και η οποία αφορά την προαγωγή της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/index_en.html). Βασίζεται σε ψήφισμα του Συμβουλίου «Παιδείας» της 19ης Δεκεμβρίου 2002 για το ίδιο θέμα (ΕΕ C 13 της 18.1.2003).

([9]) Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Αποδοτικές επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: επιτακτική ανάγκη για την Ευρώπη». COM(2002) 779 της 10ης Ιανουαρίου 2003 (έγγρ. 5269/03).

([10]) Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ο ρόλος των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης» COM(2003) 58 τελικό της 5ης Φεβρουαρίου 2003 (έγγρ. 5355/03).

([11]) Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών». COM(2003) 436 της 18ης Ιουλίου 2003 (έγγρ. 12420/03).

([12]) Σημείο 19 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών, της 16ης και 17ης Οκτωβρίου 2003 (έγγρ. SN 300/03).

([13]) Απόφαση του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (ΕΕ L 197 της 5.8.2003).

([14]) Τα 15 κράτη μέλη καθώς και, ύστερα από την υπουργική δήλωση της Μπρατισλάβα του Ιουνίου 2002, οι 10 χώρες που πρόκειται να προσχωρήσουν στην Ένωση, οι 3 υποψήφιες χώρες και οι 3 χώρες ΕΖΕΣ/ΕΟΧ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία).

Οι εργασίες καλύπτουν όλα τα συστήματα και επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης και λαμβάνονται υπόψη οι νέες πρωτοβουλίες πολιτικής, και ειδικότερα τα προσφάτως εγκριθέντα προγράμματα Erasmus Mundus ([15]) και «*e*Learning» (Ηλεκτρονική μάθηση) ([16]), καθώς και η προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας ([17]).

Από το δεύτερο εξάμηνο του 2001, συγκροτήθηκαν σε διαδοχικά στάδια ομάδες εργασίας με αντικείμενο την υλοποίηση των κοινών στόχων. Αυτό ήταν αναγκαίο για να εντοπιστούν τα θέματα προτεραιότητας, να γίνει ένας απολογισμός της υπάρχουσας εμπειρίας, να εκπονηθεί ένας αρχικός κατάλογος δεικτών παρακολούθησης της προόδου και να διαμορφωθεί η απαραίτητη συναίνεση μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών. Σ' αυτή τη βάση, οι περισσότερες ομάδες εργασίας συγκέντρωσαν και επέλεξαν παραδείγματα ορθών πρακτικών από τις πολιτικές και τις στρατηγικές που εφαρμόζονται στις διάφορες χώρες, τα οποία θα μελετηθούν σε μεταγενέστερο στάδιο, προκειμένου να εντοπισθούν παράγοντες επιτυχίας. Τέτοια παραδείγματα θα διαδοθούν ευρέως και θα χρησιμεύσουν ως εργαλείο στήριξης της ανάπτυξης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο.

Δείκτες και ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς («benchmarks») αποτελούν τα κύρια εργαλεία της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, τα οποία είναι σημαντικά για το πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» ([18]). Οι υπουργοί Παιδείας έκαναν ένα σημαντικό βήμα το Μάιο του 2003, όταν συμφώνησαν σε πέντε ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς που θα πρέπει να επιτευχθούν έως το 2010, τονίζοντας παράλληλα ότι δεν ορίζουν εθνικούς στόχους ούτε υπαγορεύουν αποφάσεις που οφείλουν να λάβουν οι εθνικές κυβερνήσεις ([19]). Ορισμένες χώρες εξέφρασαν τα κριτήρια αυτά με εθνικούς στόχους, ως συμβολή στην επίτευξη των ευρωπαϊκών επιπέδων αναφοράς.

Το Συμβούλιο και η Επιτροπή υπογραμμίζουν την ανάγκη να ενισχυθεί η εθνική δράση στους βασικούς τομείς του προγράμματος εργασιών «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», καθώς και η κοινοτική δράση για τη στήριξη των εθνικών προσπαθειών, ιδίως μέσω της ανταλλαγής ορθών πρακτικών.

([15]) Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση προγράμματος για την αύξηση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και για την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης μέσω της συνεργασίας με τρίτες χώρες (Erasmus Mundus) (2004-2008) (ΕΕ L 345 της 31.12.2003).

([16]) Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Δεκεμβρίου 2003, για τη θέσπιση πολυετούς προγράμματος (2004-2006) για την αποτελεσματική ενσωμάτωση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) στα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (πρόγραμμα *e*Learning) (ΕΕ L 345 της 31.12.2003).

([17]) «Προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας. Σχέδιο δράσης 2004-2006». COM(2003) 449 της 24ης Ιουλίου 2003 (έγγρ. 11834/03).

([18]) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, το Μάρτιο του 2003, τόνισε ότι είναι απαραίτητο να υπάρχουν «κριτήρια αναφοράς με στόχο να εντοπίζονται οι βέλτιστες πρακτικές και να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική και ουσιαστική επένδυση σε ανθρώπινους πόρους».

([19]) Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5ης Μαΐου 2003 σχετικά με τα επίπεδα αναφοράς μέσων ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Benchmarks) (ΕΕ C 134 της 7.6.2003).

1.1.2. *Η τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει κεντρική σημασία για την Ευρώπη της γνώσης*

Ο τομέας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται στο σταυροδρόμι της έρευνας, της εκπαίδευσης και της καινοτομίας, άρα συνιστά κεντρικό συντελεστή της οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης, και κλειδί για την ανταγωνιστικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο ευρωπαϊκός τομέας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει επομένως να επιδιώκει την αριστεία και να καταστεί παγκοσμίως ποιοτικό σημείο αναφοράς, ώστε να μπορεί ανταγωνίζεται στα υψηλότερα επίπεδα επιδόσεων.

Σε ορισμένα βασικά σημεία, έχει σημειωθεί ή σχεδιάζεται ουσιαστική πρόοδος, στα πλαίσια της διαδικασίας της Μπολόνια. Κατά την πρόσφατη σύνοδό τους στο Βερολίνο ([20]), οι Υπουργοί των συμμετεχόντων κρατών προσδιόρισαν ορισμένες βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες, με σκοπό να προωθήσουν τη δυναμική της δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης μέχρι το 2010. Κατ' αρχάς, οι Υπουργοί:

— επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους να υποστηρίξουν την περαιτέρω ανάπτυξη της διασφάλισης της ποιότητας σε θεσμικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, και τόνισαν την ανάγκη να καταρτισθούν στον τομέα αυτόν κοινά κριτήρια και μεθοδολογίες.

— δεσμεύθηκαν ότι μέχρι το 2005 θα έχουν αρχίσει την εφαρμογή της δομής των πτυχίων με δύο κύκλους. Εν προκειμένω, ανέλαβαν επίσης να εκπονήσουν ένα συνολικό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς προσόντων για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

— υπογράμμισαν τη σημασία της Σύμβασης της Λισσαβώνας για την αναγνώριση των προσόντων ([21]), η οποία θα πρέπει να επικυρωθεί από όλες τις χώρες που συμμετέχουν στη διαδικασία της Μπολόνια.

— έθεσαν το στόχο κάθε σπουδαστής που θα αποφοιτά από το 2005 και μετά να λαμβάνει αυτομάτως και δωρεάν το συμπλήρωμα διπλώματος.

Οι Υπουργοί τόνισαν επίσης ότι έχει μεγάλη σημασία να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ του Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Τέλος, συμφώνησαν για την παρακολούθηση της προόδου σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες.

([20]) «Πραγμάτωση του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης». Ανακοινωθέν της συνόδου των ευρωπαίων υπουργών για θέματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Βερολίνο, στις 19 Σεπτεμβρίου 2003.

([21]) Σύμβαση σχετικά με την αναγνώριση των τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον ευρωπαϊκό χώρο.

Χωρίς να υποτιμάται η σημασία αυτής της προόδου, θα πρέπει να έχουμε υπόψη ότι ο ρόλος που αποδίδει η στρατηγική της Λισσαβώνας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπερβαίνει κατά πολύ το πρόγραμμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ξεκίνησε με τη δήλωση της Μπολόνια. Ο ρόλος των πανεπιστημίων [22] αφορά κλάδους ποικίλους και ζωτικούς, όπως η κατάρτιση των εκπαιδευτικών και των μελλοντικών ερευνητών, η κινητικότητά τους εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η θέση του πολιτισμού, της επιστήμης και των ευρωπαϊκών αξιών στον κόσμο, το άνοιγμα προς τις επιχειρήσεις, τις περιφέρειες και την κοινωνία γενικότερα, η ενσωμάτωση των κοινωνικών διαστάσεων και της αγωγής του πολίτη στα προγράμματα σπουδών. Με την ανακοίνωσή της «Ο ρόλος των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης» [23], η Επιτροπή ξεκίνησε διαβούλευση με όλους τους παράγοντες της πανεπιστημιακής κοινότητας, με αντικείμενο κεντρικά ζητήματα όπως η χρηματοδότηση, η ποικιλία των ιδρυμάτων όσον αφορά τις λειτουργίες και τις προτεραιότητές τους, η δημιουργία κέντρων αριστείας, η ελκυστικότητα των σταδιοδρομιών ή η εργασία μέσω δικτύων. Η Επιτροπή θα ανακοινώσει τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της σχετικά με την ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά το πρώτο εξάμηνο του 2004.

1.1.3. *Τα πρώτα συγκεκριμένα αποτελέσματα από την εφαρμογή της Δήλωσης της Κοπεγχάγης*

Τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας, εφόσον εφοδιάζουν τα άτομα με τις ικανότητες και τα προσόντα που ανταποκρίνονται στις ταχέως εξελισσόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Λόγω της ποικιλομορφίας και της εξειδίκευσης των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, οι προκλήσεις είναι ιδιαίτερες όσον αφορά τη διαφάνεια, την ποιότητα και την αναγνώριση προσόντων και τίτλων. Ειδικότερα, τα επίπεδα κινητικότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παραμένουν χαμηλά σε σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η Δήλωση της Κοπεγχάγης, την οποία ενέκριναν το Νοέμβριο του 2002 οι Υπουργοί 31 ευρωπαϊκών χωρών, οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έδωσε νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα αυτόν, προκειμένου να αντιμετωπισθούν αυτά τα ζητήματα στην προοπτική της δια βίου μάθησης. Ο πρώτος χρόνος εντατικής συνεργασίας απέφερε συγκεκριμένα προκαταρκτικά αποτελέσματα. Το Δεκέμβριο του 2003 [24] η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση σχετικά με ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη διαφάνεια των προσόντων και ικανοτήτων (το νέο ευρωπαϊκό βιβλιάριο κατάρτισης, «Europass»), το οποίο εξορθολογίζει τα υπάρχοντα εργαλεία. Η πρόταση αυτή θα εξετασθεί από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά τους προσεχείς μήνες.

Επίσης, καταρτίστηκε ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας, που περιλαμβάνει έναν κοινό πυρήνα κριτηρίων και δεικτών ποιότητας. Τέθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων, προκειμένου να διευκολυνθεί η κινητικότητα. Τέλος, αναπτύχθηκε ένα σχέδιο κοινών ευρωπαϊκών αρχών για την επικύρωση των ανεπίσημων και άτυπων μορφών μάθησης.

Παρά τις σημαντικές αυτές εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και τις σοβαρές προσπάθειες που έχουν καταβληθεί σε εθνικό επίπεδο για τη βελτίωση των χαρακτηριστικών και της εικόνας των επαγγελματικών σπουδών, η ποιότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης χαρακτηρίζεται από έντονες διαφορές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Παράλληλα, πολλοί τομείς αντιμετωπίζουν έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού με τα κατάλληλα προσόντα. Απαιτείται να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες προκειμένου να καταστούν η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση εξίσου ελκυστικές με τη γενική εκπαίδευση για τους νέους. Η δυναμική που έχει ήδη δημιουργηθεί πρέπει να υποστηριχθεί από όλους τους παράγοντες σε όλα τα επίπεδα, περιλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, που φέρουν από κοινού την ευθύνη για την πραγμάτωση των στόχων της Λισσαβώνας στο συγκεκριμένο τομέα.

1.1.4. *Πρέπει να αυξηθεί το επίπεδο και η ποιότητα της κινητικότητας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση*

Οι εθνικές εκθέσεις που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο εφαρμογής της σύστασης σχετικά με την κινητικότητα [25] απεικονίζουν τις προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη μέλη για την προώθηση της κινητικότητας, μεταξύ άλλων μέσω της εξάλειψης των εμποδίων (διοικητικής ή νομικής φύσης). Εν τούτοις, λίγα μόνο κράτη μέλη έχουν σαφώς ορισμένες στρατηγικές για την κινητικότητα ή υπηρεσίες συντονισμού, οι οποίες θα πρέπει να χρησιμεύσουν ως παραδείγματα καλής πρακτικής σε άλλα κράτη μέλη για την ανάπτυξη δομών κινητικότητας.

Παρά τη σταθερή βελτίωση, τόσο εντός όσο και εκτός κοινοτικών προγραμμάτων, ο αριθμός των ατόμων που συμμετέχουν στην κινητικότητα εξακολουθεί να είναι πολύ περιορισμένος. Σύμφωνα με τα στοιχεία, που αφορούν μόνο κοινοτικά προγράμματα, ο αριθμός των φοιτητών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ERASMUS ανέρχεται σε 120 000 κατ' έτος (δηλαδή λιγότερο του 1 % του φοιτητικού πληθυσμού).

Το επίπεδο συμμετοχής στο επίπεδο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και των εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών είναι ακόμη ανεπαρκέστερο: το 2002, μόνο 40 000 περίπου άτομα πήραν μέρος σε ένα σχέδιο κινητικότητας που χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος LEONARDO DA VINCI και περίπου 55 000 εκπαιδευτικοί — κάθε επιπέδου — χρησιμοποίησαν υποτροφίες κινητικότητας του προγράμματος COMENIUS.

---

[22] Ως «πανεπιστήμιο» νοείται οιοσδήποτε τύπος ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, που προσφέρει προσόντα ή διπλώματα του επιπέδου αυτού, οιαδήποτε ονομασία και αν έχουν τα ιδρύματα αυτά στα κράτη μέλη.

[23] Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ο ρόλος των πανεπιστημίων στην Ευρώπη της γνώσης» COM(2003) 58 τελικό, 5 Φεβρουαρίου 2003 (έγγρ. 5355/03).

[24] Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ένα ενιαίο πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων (Europass) COM(2003) 796 final της 17ης Δεκεμβρίου 2003 (έγγρ. 5032/04).

[25] Έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τη συνέχεια που δίδεται στη σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Ιουλίου 2001, «για την ενδοκοινοτική κινητικότητα των σπουδαστών, των επιμορφωνομένων ατόμων, των εθελοντών, των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών». COM(2004) 21 της 23ης Ιανουαρίου 2004) (έγγρ. 5780/04).

Μεταξύ των αιτίων αυτής της ανεπάρκειας περιλαμβάνεται η διατήρηση — παρά τις πρόσφατες προόδους — διάφορων εμποδίων νομικού και διοικητικού χαρακτήρα, ιδίως σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία, τη φορολογία, και την αναγνώριση περιόδων σπουδών, διπλωμάτων και πτυχίων, για ακαδημαϊκούς ή άλλους λόγους. Επί πλέον, η έλλειψη χρηματοδότησης και το ελλιπές οργανωτικό πλαίσιο εξακολουθούν να κωλύουν την κινητικότητα των σπουδαστών και ακόμη περισσότερο των νέων σε κατάρτιση καθώς και των εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών.

1.2. **Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να προλάβει τους βασικούς ανταγωνιστές της**

Σύμφωνα με πρόσφατες αναλύσεις ([26]), η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της υστερεί σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία όσον αφορά το επίπεδο των επενδύσεων ([27]) στην οικονομία της γνώσης, παρότι σε ορισμένα κράτη μέλη τα επίπεδα είναι παρόμοια ή και μεγαλύτερα από ό,τι στις δύο αυτές χώρες. Όσον αφορά τις επιδόσεις ([28]) στη βασισμένη στη γνώση οικονομία, η ΕΕ υστερεί επίσης έναντι των ΗΠΑ, αλλά υπερτερεί της Ιαπωνίας. Κατά τα τελευταία πέντε έτη της δεκαετίας του '90 η κατάσταση βελτιώθηκε κάπως, αλλά η Ένωση πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για να εξαλειφθεί η διαφορά με τις ΗΠΑ έως το 2010.

1.2.1. *Έλλειψη επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό*

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας κάλεσε τα κράτη μέλη να «αυξήσουν κάθε έτος σημαντικά τις επενδύσεις ανά κάτοικο στο ανθρώπινο δυναμικό». Το 2000 οι συνολικές δημόσιες δαπάνες για την παιδεία, ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, ανήλθαν στο 4,9 % στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή σε ποσοστό συγκρίσιμο με το αντίστοιχο των Ηνωμένων Πολιτειών (5 %) και μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό της Ιαπωνίας (3,6 %).

Η ΕΕ πάσχει από την έλλειψη επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στη συνεχή κατάρτιση, πράγμα το οποίο εν μέρει αντικατοπτρίζει τις διαφορές των δομών χρηματοδότησης της παιδείας. Σε σύγκριση με την ΕΕ, οι ιδιωτικές επενδύσεις σε εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερες στις Ηνωμένες Πολιτείες (2,2 % του ΑΕγχΠ έναντι 0,6 %) και δύο φορές μεγαλύτερες στην Ιαπωνία (1,2 %). Επί πλέον, οι δαπάνες ανά σπουδαστή στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι μεγαλύτερες από τις δαπάνες στη μεγάλη πλειοψηφία των χωρών της ΕΕ, για όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος. Η διαφορά είναι εντονότερη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: οι Ηνωμένες Πολιτείες δαπανούν περίπου δύο έως και πέντε φορές περισσότερο ανά σπουδαστή από ό,τι οι χώρες της Ένωσης.

1.2.2. *Ανεπάρκεια πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης*

Για να μπορέσει να καταστεί ανταγωνιστική στην οικονομία της γνώσης, η ΕΕ χρειάζεται επαρκή αριθμό πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με προσόντα κατάλληλα προσαρμοσμένα στις ανάγκες της ερευνητικής κοινότητας και της αγοράς εργασίας. Η καθυστέρηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει επιπτώσεις στην τριτοβάθμια. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά μέσο όρο, το 23 % των ανδρών και το 20 % των γυναικών, ηλικίας 25 έως 64 ετών, είναι πτυχιούχοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο αριθμός αυτός είναι κατά πολύ μικρότερος από τον αντίστοιχο για την Ιαπωνία (36 % των ανδρών και 32 % των γυναικών) και τις Ηνωμένες Πολιτείες (37 % του συνόλου του πληθυσμού).

1.2.3. *Η Ένωση προσελκύει λιγότερα ταλέντα από ό,τι οι ανταγωνιστές της*

Οι υπουργοί Παιδείας έθεσαν ως στόχο να καταστήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση «τον ελκυστικότερο προορισμό των σπουδαστών, των πανεπιστημιακών και των ερευνητών των άλλων περιφερειών του κόσμου» ([29]). Παρότι η Ένωση, μαζί με τις Ηνωμένες Πολιτείες, αποτελεί τη μόνη περιφέρεια του κόσμου με απολογισμό κινητικότητας καθαρά θετικό ως αποδέκτης, το μεγάλο μέρος των σπουδαστών από την Ασία και τη Νότια Αμερική προτιμά τις Ηνωμένες Πολιτείες. Μέχρι πρόσφατα, οι ευρωπαίοι φοιτητές στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν δύο φορές πολυπληθέστεροι από ό,τι οι αμερικανοί σπουδαστές που μεταβαίνουν για σπουδές στην Ευρώπη. Οι ευρωπαίοι σπουδαστές στην Αμερική έχουν γενικά ως στόχο τους την απόκτηση πλήρους πτυχίου του πανεπιστημίου υποδοχής, συνήθως σε προχωρημένο επίπεδο και στους επιστημονικούς και τεχνολογικούς τομείς. Οι αμερικανοί σπουδαστές έρχονται στην Ευρώπη γενικά για σύντομη χρονική περίοδο, στο πλαίσιο των σπουδών τους για την απόκτηση διπλώματος του πανεπιστημίου προέλευσης, το συχνότερο σε όχι και τόσο προχωρημένο στάδιο των σπουδών τους και στην πλειονότητά τους είναι σπουδαστές των ανθρωπιστικών ή των κοινωνικών επιστημών.

Η ΕΕ «παράγει» περισσότερους πτυχιούχους και διδάκτορες στις θετικές επιστήμες και τις τεχνολογικές σπουδές από ό,τι οι Ηνωμένες Πολιτείες ή η Ιαπωνία (25,7 % του συνολικού αριθμού των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ένωση έναντι 21,9 % και 17,2 % στην Ιαπωνία και στις Ηνωμένες Πολιτείες αντίστοιχα). Παράλληλα, το ποσοστό των ερευνητών σε σχέση με τον ενεργό πληθυσμό είναι πολύ μικρότερο στην Ένωση (5,4 ερευνητές ανά 1 000 το 1999) από ό,τι στις Ηνωμένες Πολιτείες (8,7) ή στην Ιαπωνία (9,7), και ιδίως στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αυτό οφείλεται στο ότι οι ερευνητές αποφασίζουν να αλλάξουν επάγγελμα ([30]) (η διαπίστωση αφορά περίπου 40 % των νέων κατόχων διδακτορικών). Επί πλέον, η ευρωπαϊκή αγορά εργασίας είναι πολύ πιο περιορισμένη για τους ερευνητές, οι οποίοι εγκαταλείπουν την Ένωση για να συνεχίσουν τη σταδιοδρομία τους αλλού, και κυρίως στις ΗΠΑ, όπου βρίσκουν καλύτερες συνθήκες σταδιοδρομίας και εργασίας.

([26]) Προς έναν Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας, Βασικά στοιχεία 2003-2004. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Έρευνας.

([27]) Ο σύνθετος δείκτης επενδύσεων περιλαμβάνει επί μέρους δείκτες σχετικά με τις επενδύσεις σε Ε&Α, τον αριθμό των ερευνητών στην επιστήμη και τεχνολογία, τα διδακτορικά κατά κεφαλή, τις εκπαιδευτικές επενδύσεις, τη συμμετοχή στη δια βίου μάθηση, την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και τη διαμόρφωση του ακαθάριστου πάγιου κεφαλαίου.

([28]) Ο σύνθετος δείκτης επιδόσεων περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: συνολική παραγωγικότητα εργασίας, επιστημονικές και τεχνολογικές επιδόσεις, ηλεκτρονικό εμπόριο και εκπαιδευτικά επίπεδα.

([29]) Λεπτομερές πρόγραμμα εργασιών σχετικά με την παρακολούθηση της υλοποίησης των στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη (ΕΕ C 142 της 14.6.2002).

([30]) Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών». COM(2003) 436 της 18ης Ιουλίου 2003 (έγγρ. 12420/03).

1.3. **Συνεχίζουν να ηχούν πολλοί κώδωνες κινδύνου**

Μολονότι η ΕΕ ως σύνολο έχει πραγματοποιήσει ικανοποιητική πρόοδο σε διάφορους τομείς, η ανάλυση της κατάστασης υπογραμμίζει σημαντικά ελλείμματα σε άλλους τομείς, που θα πρέπει να καλυφθούν για να επιτευχθούν οι κοινοί στόχοι ([31]):

1.3.1. *Η πρόωρη εγκατάλειψη των σχολικών σπουδών είναι ακόμη υπερβολικά υψηλή*

Η Ένωση έχει θέσει την καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας ως μια από τις προτεραιότητές της. Το 2002, σχεδόν το 20 % των νέων ηλικίας 18 έως 24 ετών είχαν πρόωρα εγκαταλείψει το σχολείο, καταλήγοντας στο περιθώριο της κοινωνίας της γνώσης (το αντίστοιχο ποσοστό στις προσχωρούσες χώρες φθάνει το 8,4 %). Οι υπουργοί Παιδείας συμφώνησαν στο στόχο να μειωθεί το ποσοστό αυτό στο 10 % έως το 2010. Παρά την ήδη σημειωθείσα πρόοδο, που δίνει έδαφος για αισιόδοξες προοπτικές, τα περισσότερα κράτη μέλη πρέπει να εμμείνουν στις προσπάθειές τους να υλοποιήσουν πλήρως το στόχο.

1.3.2. *Εξαιρετικά περιορισμένη παρουσία των γυναικών στους τομείς των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών σπουδών*

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης, το Μάρτιο 2001, τόνισε την ανάγκη να ενθαρρυνθούν οι νέοι, και ιδίως οι νέες γυναίκες, να δείξουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους τομείς και τις σταδιοδρομίες των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών σπουδών. Ένα μεγάλο μέρος της ερευνητικής ικανότητας και της ικανότητας καινοτομίας της Ένωσης θα εξαρτηθεί από το θέμα αυτό. Το Συμβούλιο έθεσε δύο στόχους: την αύξηση κατά 15 % έως το 2010 του αριθμού των σπουδαστών στους τομείς αυτούς και τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παρότι ο πρώτος στόχος έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να επιτευχθεί, ο δεύτερος θα απαιτήσει σημαντικές προσπάθειες: την παρούσα στιγμή στις χώρες της Ένωσης υπάρχουν περίπου δύο έως τέσσερις φορές περισσότεροι άνδρες από ό,τι γυναίκες στους τομείς των θετικών επιστημών και των τεχνολογικών σπουδών.

1.3.3. *Ολοκλήρωση ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*

Η ολοκλήρωση ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχει όλο και περισσότερη σημασία, όχι μόνο για την επιτυχή είσοδο στην αγορά εργασίας, αλλά και για τη δυνατότητα πρόσβασης των σπουδαστών στις ευκαιρίες μάθησης και κατάρτισης που προσφέρει η τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επομένως, τα κράτη μέλη συμφώνησαν ότι μέχρι το 2010 τουλάχιστον το 85 % των ατόμων ηλικίας 22 ετών στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το επίπεδο ολοκλήρωσης ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ένωση έφθασε 76 % το 2002. Μαζί με τις προσχωρούσες χώρες, όπου το ποσοστό αυτό φθάνει το 90 %, βελτιώνεται ελαφρά ο ευρωπαϊκός μέσος όρος, σε 78,8 %. Εάν διατηρηθούν οι σημερινές τάσεις, τα κράτη μέλη βρίσκονται σε καλό δρόμο για την επίτευξη του στόχου το 2010.

1.3.4. *Περίπου το 20 % των νέων δεν αποκτούν τις βασικές δεξιότητες*

Όλοι πρέπει να αποκτούν ένα ελάχιστο υπόβαθρο εφοδίων για να μπορούν να μάθουν, να εργαστούν και να πετύχουν την προσωπική τους ολοκλήρωση στην κοινωνία και την οικονομία της γνώσης. Και όμως, στον θεμελιώδη τομέα της ανάγνωσης, ο ΟΟΣΑ υπολόγισε ([32]) ότι, το 2000, το 17,2 % των νέων ηλικίας κάτω των 15 ετών στα σημερινά κράτη μέλη της ΕΕ, έφθαναν στο ελάχιστο μόνο επίπεδο ικανότητας. Η Ένωση απέχει ακόμη πολύ από το στόχο που έχουν θέσει τα κράτη μέλη, δηλαδή τη μείωση του ποσοστού αυτού κατά 20 % έως το 2010.

Όσον αφορά τον αριθμό διδασκόμενων ξένων γλωσσών ανά μαθητή στη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διαπιστώνεται μια ελαφρά αύξηση: από 1,2 ξένες γλώσσες ανά μαθητή στις αρχές της δεκαετίας του '90 ο μέσος όρος αυξήθηκε σε 1,5 το 2000. Μένει ακόμη να γίνουν πολλά μέχρι να επιτευχθεί ο στόχος που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το Μάρτιο του 2002, δηλαδή να εξασφαλίζεται ότι όλοι οι μαθητές/ σπουδαστές να μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες. Πάντως, αυτό το αποτέλεσμα δεν δίνει ενδείξεις για την πραγματική ποιότητα της διδασκαλίας και της μάθησης των γλωσσών. Για να συμπληρωθεί αυτό το κενό, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, επεξεργάζεται έναν δείκτη γλωσσικών ικανοτήτων, όπως ζήτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης.

1.3.5. *Ανεπαρκής συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου μάθηση*

Σε μία κοινωνία που βασίζεται στη γνώση, τα άτομα θα πρέπει να ενημερώνονται και να βελτιώνουν τις δεξιότητες και τα προσόντα τους συνεχώς. Η ανάλυση των εισηγήσεων που υπέβαλαν τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της συνέχειας που δόθηκε στο ψήφισμα του Συμβουλίου σχετικά με τη δια βίου μάθηση ([33]), επιβεβαιώνει την πρόοδο αλλά και τις αδυναμίες που έχουν ήδη διαπιστωθεί στο πλαίσιο της ανάλυσης των εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση ([34]) καθώς και στην πρόσφατη έκθεση της Ειδικής Ομάδας για την απασχόληση. Σε πολλές χώρες ορισμένα στάδια της αλυσίδας της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς ([35]).

Οι ελλείψεις που πρέπει να καλυφθούν είναι συχνά το προϊόν μιας προσέγγισης που εμπνέεται υπέρμετρα από τις απαιτήσεις της απασχολησιμότητας ή που εμμένει αποκλειστικά στη διάσωση όσων δεν ολοκλήρωσαν τη βασική εκπαίδευση. Όλα αυτά είναι απολύτως δικαιολογημένα, αλλά δεν αποτελούν από μόνα τους μια πραγματικά ολοκληρωμένη, συνεκτική και προσπελάσιμη για όλους στρατηγική δια βίου μάθησης.

([31]) Βασίζεται στα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα (2000, 2001, 2002). Βλ. το Στατιστικό Παράρτημα και, για περιεκτικότερα στοιχεία, το έγγραφο των υπηρεσιών της Επιτροπής [SEC(2004) 73].

([32]) Αποτελέσματα της έρευνας PISA (ΟΟΣΑ, 2000).

([33]) Πρόκειται για τις εθνικές εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή του ψηφίσματος για την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να συμβουλευτούν σύνοψη τους στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010_fr.html

([34]) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο «Σχέδιο κοινής έκθεσης για την απασχόληση, 2003/2004». COM(2004) 24 της 21ης Ιανουαρίου 2004 (έγγρ. 5620/04).

([35]) Ιδίως όσον αφορά το συντονισμό όλων των ενδιαφερόμενων μερών, την ανάπτυξη ευέλικτων διαδρομών μάθησης και της επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων συστημάτων και πλαισίων μάθησης, την φιλοσοφία διαρκούς μάθησης από νεαρή κιόλας ηλικία, τις συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και τη μάθηση στο χώρο εργασίας.

Ο στόχος να αυξηθεί στο 12,5 % το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στη συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή στα περισσότερα (σημερινά και μελλοντικά) κράτη μέλη. Το 2002, το ποσοστό συμμετοχής στην Ένωση εκτιμάται σε 8,5 %, δηλαδή μόνο 0,1 % παραπάνω σε σχέση με το 2001, και μόνο σε 5 % για τις προσχωρούσες χώρες. Μάλιστα ο αριθμός αυτός, που παρουσίαζε σταθερά αύξηση από τα μέσα της δεκαετίας του '90, έχει παραμείνει στάσιμος κατά τα τέσσερα τελευταία έτη.

1.3.6. *Διαφαίνεται πιθανή έλλειψη ειδικευμένων εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών*

Κατά μέσο όρο, το 27 % των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και το 34 % της δευτεροβάθμιας είναι ηλικίας άνω των 50 ετών. Έως το 2015, υπολογίζεται ότι πάνω από ένα εκατομμύριο εκπαιδευτικοί στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να προσληφθούν και κατά συνέπεια να εκπαιδευτούν. Αυτή η μαζική ανανέωση του εκπαιδευτικού δυναμικού στις περισσότερες χώρες αποτελεί συγχρόνως μια σημαντική πρόκληση όσο και μια μεγάλη ευκαιρία.

Ωστόσο, δεν υπάρχει αφθονία υποψηφίων για το επάγγελμα αυτό και ορισμένα κράτη κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν σημαντική έλλειψη ειδικευμένων εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών, όπως υπογράμμισε πρόσφατα ο ΟΟΣΑ ([36]). Η ανησυχητική αυτή κατάσταση εγείρει το ζήτημα της δυνατότητας να προσελκυσθούν και να παραμείνουν στο επάγγελμα αυτό οι περισσότερο ταλαντούχοι, καθώς και το ζήτημα της ανάγκης για συνεχή κατάρτιση υψηλής ποιότητας, που θα προετοιμάζει τους εκπαιδευτικούς για νέους ρόλους.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΟΧΛΟΙ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Οι παραπάνω διαπιστώσεις επισημαίνουν την επείγουσα ανάγκη να γίνουν μεταρρυθμίσεις καθώς και να συνεχιστεί η στρατηγική της Λισσαβώνας, αλλά με αποφασιστικότερο τρόπο. Οι στόχοι για την εκπαίδευση και την κατάρτιση που καθορίστηκαν στο λεπτομερές πρόγραμμα εργασιών του 2002 εξακολουθούν να ισχύουν στο ακέραιο για τα ερχόμενα χρόνια· θα πρέπει βέβαια να είναι αρκετά ευέλικτοι ούτως ώστε να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες. Ο εντοπισμός των τομέων που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη δράσης ανάλογα με την εθνική τους κατάσταση και υπό το πρίσμα των κοινών στόχων, αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών. Προκειμένου ωστόσο να στηριχθούν οι προσπάθειες των κρατών μελών, θα πρέπει ενεργοποιηθούν παράλληλα και χωρίς καθυστέρηση οι εξής τρεις μοχλοί:

— η επικέντρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στα βασικά σημεία,

— η πραγμάτωση της δια βίου εκπαίδευσης,

— η οριστική οικοδόμηση μιας Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

([36]) «Ματιές στην εκπαίδευση: οι δείκτες του ΟΟΣΑ» (έκδοση 2003).

2.1. **Επικέντρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στους βασικούς τομείς**

Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου ([37]), τα κράτη μέλη συμφώνησαν για «ενίσχυση της διαρθρωμένης συνεργασίας για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και την εξασφάλιση μιας τακτικής διαδικασίας παρακολούθησης για τα αποτελέσματα ως μέρους του προγράμματος εργασιών για τις επακόλουθες εργασίες σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης». Οι αναγκαίοι πόροι για την εκπαίδευση και την κατάρτιση και η αποτελεσματικότητά τους θα πρέπει να αποτελέσουν ζήτημα προτεραιότητας κατά τις συζητήσεις μεταξύ υπουργών στο κοινοτικό επίπεδο, στα πλαίσια της εφαρμογής του προγράμματος εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα πρέπει να αναλογιστούν σε ποιους τομείς είναι επιτακτικότερη η ανάγκη συνεργασίας.

Οι ενέργειες που ανελήφθησαν στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Οικονομικά της εκπαίδευσης», την οποία δρομολόγησε η Επιτροπή, θα συντελέσουν στην ενίσχυση του προβληματισμού αυτού, ιδίως σε ό,τι αφορά τον εντοπισμό των τομέων και των ομάδων όπου οι επενδύσεις θα είναι παραγωγικότερες. Υπάρχει επίσης μια χρήσιμη συναγωγή μελετών και αναλύσεων από διεθνείς οργανισμούς (όπως ο ΟΟΣΑ) που θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως, έτσι ώστε η Ένωση να αντλήσει ιδέες από τις ορθές πρακτικές σε διεθνές επίπεδο.

2.1.1. *Αποτελεσματική ενεργοποίηση των αναγκαίων πόρων*

Στην παρούσα οικονομική και δημοσιονομική κατάσταση, τα επιχειρήματα υπέρ της «ουσιαστικής αύξησης» των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους την οποία επεζήτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας είναι σοβαρότερα από ποτέ, ιδίως διότι η αύξηση αυτή θα καθορίσει τη μελλοντική ανάπτυξη καθώς και την κοινωνική συνοχή. Με βάση τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών για την περίοδο 2003-2005 ([38]) και τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, θα πρέπει να ληφθούν δραστικά μέτρα για την προώθηση των επενδύσεων στη γνώση, βελτιώνοντας μεταξύ άλλων την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Πέραν αυτού, οι δαπάνες σε ανθρώπινο κεφάλαιο δεν θα πρέπει να θεωρούνται κόστος αλλά επένδυση. Η απαραίτητη αύξηση των πόρων θα πρέπει να προέλθει από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα ταυτόχρονα, οι δε ρόλοι και ευθύνες μεταξύ των διαφόρων συντελεστών θα πρέπει να προσδιοριστούν με ακρίβεια, συνεκτιμωμένων των εθνικών συστημάτων και καταστάσεων. Η απαιτούμενη αύξηση θα πρέπει να συνδυαστεί με αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων, συν τοις άλλοις και με επικέντρωση των επενδύσεων σε τομείς που αποδίδουν υψηλότερη ποιότητα και συνάφεια, καλύτερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, καθώς και με επιδίωξη επενδύσεων που βασίζονται στις ανάγκες των ατόμων.

([37]) Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2003 σχετικά με την «Ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου για την κοινωνική συνοχή και την ανταγωνιστικότητα στην κοινωνία της γνώσης» (ΕΕ C 295 της 5.12.2003).

([38]) Σύσταση του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2003 για τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Κοινότητας (για την περίοδο 2003 έως 2005) (ΕΕ L 195 της 1.12.2003).

Σε εθνικό επίπεδο

— Υψηλότερες δημόσιες επενδύσεις σε ορισμένους βασικούς τομείς: στο πλαίσιο των υπαρχόντων δημοσιονομικών περιορισμών μπορούν να γίνουν στοχοθετημένες αυξήσεις των δημόσιων επενδύσεων· αυτό μπορεί να γίνει με τη μείωση των θυλάκων αναποτελεσματικότητας και με τη δέουσα επαναδιοχέτευση των υφιστάμενων πόρων προς την εκπαίδευση και την κατάρτιση,

— μεγαλύτερη συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την κατάρτιση των ενηλίκων και την συνεχή επαγγελματική κατάρτιση. Σε εκείνους τους τομείς στους οποίους οι δημόσιες αρχές πρέπει να διατηρούν απαραμείωτο τον ρόλο τους, προκειμένου μάλιστα να εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η συμβολή του ιδιωτικού τομέα μέσω δράσεων ενθάρρυνσης, δεδομένων των απαιτήσεων της κοινωνίας της γνώσης και των περιορισμών των κρατικών προϋπολογισμών. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την ισότιμη σύμπραξη εργοδοτών και εργαζομένων στην ανάπτυξη ικανοτήτων.

Σε κοινοτικό επίπεδο

Η κοινοτική χρηματοδότηση, και δη τα διαρθρωτικά ταμεία και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ([39]) θα πρέπει επίσης να κινητοποιηθούν περισσότερο υπέρ της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν περισσότερο τα μέσα αυτά για επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους που τέθηκαν με τη στρατηγική της Λισσαβώνας.

2.1.2. *Πώς θα καταστεί ελκυστικότερο το επάγγελμα του εκπαιδευτικού/του εκπαιδευτή*

Η επιτυχία των επιχειρουμένων μεταρρυθμίσεων εξαρτάται άμεσα από τα κίνητρα και την ποιότητα των εργαζομένων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη θα πρέπει, όταν χρειάζεται, και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και πρακτικές, να εφαρμόζουν μέτρα που καθιστούν ελκυστικότερο το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτή, στα οποία συγκαταλέγονται ενέργειες για να προσελκυστούν στο επάγγελμα οι πλέον ταλαντούχοι του επαγγέλματος και να παραμείνουν σε αυτό, με την προσφορά, μεταξύ άλλων, ελκυστικών εργασιακών συνθηκών και κατάλληλων δομών σταδιοδρομίας και εξέλιξης. Θα πρέπει επίσης να είναι προετοιμασμένοι για τους μεταβαλλόμενους ρόλους τους στην κοινωνία της γνώσης και στη μεταρρύθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει — ανάλογα με την εθνική νομοθεσία και πρακτική — να δώσουν μονιμότερο χαρακτήρα την συνεχή κατάρτιση για το εκπαιδευτικό προσωπικό ώστε να το καταστήσουν ικανό να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις.

2.2. **Ουσιαστική πραγμάτωση της δια βίου μάθησης**

2.2.1. *Χάραξη συνολικών, συνεκτικών και συντονισμένων στρατηγικών*

Όπως τονίζεται στο ψήφισμα του Συμβουλίου του Ιουνίου 2002 ([40]), η δια βίου μάθηση συνιστά την κατευθυντήριο αρχή των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι νέες ανάγκες στον τομέα της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης απαιτούν ριζικές μεταρρυθμίσεις καθώς και την εφαρμογή πραγματικά συνολικών, συνεκτικών και συντονισμένων εθνικών στρατηγικών, οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τα ευρωπαϊκά πλαίσια.

Πιο συγκεκριμένα, οι προσπάθειες θα πρέπει να επικεντρωθούν στους ακόλουθους τομείς:

Εφοδιασμός όλων των πολιτών με τις βασικές ικανότητες που χρειάζονται

Η προσωπική ανάπτυξη και ολοκλήρωση του καθενός, η κοινωνική και επαγγελματική του ένταξη και οιαδήποτε συνακόλουθη μάθηση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την απόκτηση δέσμης βασικών ικανοτήτων μέχρι τα τέλη της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης. Η δέσμη αυτή, για την οποία τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα, θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη συνεννόηση στη μητρική γλώσσα και σε ξένες γλώσσες, τις βασικές γνώσεις μαθηματικών και τις βασικές επιστημονικές και τεχνολογικές γνώσεις, τις δεξιότητες στον τομέα της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), τη μεθοδολογία της απόκτησης γνώσεων, την ικανότητα ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων και συμμετοχής στην κοινωνία των πολιτών, το επιχειρηματικό πνεύμα και τις πολιτιστικές ευαισθησίες. Στη συνάρτηση αυτή, τα κράτη μέλη θα πρέπει ειδικότερα:

— να καταρτίσουν συγκροτημένες γλωσσικές πολιτικές, καθώς και ανάλογη κατάρτιση εκπαιδευτικών. Οι νέοι, οι οικογένειές τους και οι ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς θα πρέπει και αυτοί να ενημερωθούν περισσότερο για τα πλεονεκτήματα της εκμάθησης πολλών γλωσσών και της διαφύλαξης της πολυγλωσσίας· στα πλαίσια αυτά, το Συμβούλιο κάλεσε προσφάτως τα κράτη μέλη «να λαμβάνουν τα μέτρα που κρίνουν κατάλληλα για να προσφέρουν στους μαθητές, στο μέτρο του δυνατού, τη δυνατότητα να μαθαίνουν δύο, ή, όπου χρειάζεται, περισσότερες γλώσσες πέραν των μητρικών» ([41]),

— να ενθαρρύνουν περισσότερο την ανάπτυξη μιας επιστημονικής και τεχνικής κουλτούρας, πράγμα που θα πρέπει να προωθηθεί μέσω μεταρρυθμίσεων των εργασιακών μεθόδων και πρακτικών. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να αναληφθεί δράση για να δοθεί κίνητρο στους νέους και ειδικότερα στα κορίτσια προκειμένου να επιδοθούν σε επιστημονικές και τεχνικές σπουδές και σταδιοδρομίες,

— να προωθήσουν περισσότερο τις επιχειρηματικές ικανότητες: αυτό θα πρέπει να καταλήξει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της ικανότητας ανάληψης πρωτοβουλιών, με βάση μια πολυδύναμη προσέγγιση, τα δε σχολεία θα πρέπει να έχουν επίσης το δικαίωμα να πραγματοποιούν δραστηριότητες που προωθούν τις επιχειρησιακές ικανότητες και ταλέντα.

Στη συνάρτηση αυτή, θα πρέπει να αναπτυχθούν περισσότερο οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, ούτως ώστε να γίνεται πληρέστερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους στις μεθόδους και την οργάνωση της διδασκαλίας, με μεγαλύτερη συμμετοχή των σπουδαζόντων.

([39]) Πρωτοβουλία «Καινοτομία 2010» της ΕΤΕπ.

([40]) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002 για τη δια βίου μάθηση (ΕΕ C 163 της 9.7.2002).

([41]) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 14ης Φεβρουαρίου 2002 για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών στο πλαίσιο της υλοποίησης των στόχων του Ευρωπαϊκού Έτους Γλωσσών 2001 (ΕΕ C 50 της 23.2.2002).

Δημιουργία μαθησιακού περιβάλλοντος ανοικτού, ελκυστικού και προσιτού σε όλους

— Οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές θα πρέπει να παρακινηθούν να προσαρμόσουν τις μαθησιακές και τις διδακτικές τους μεθόδους ούτως ώστε να λαμβάνουν υπόψη τους διαρκώς μεταβαλλόμενους ρόλους τους. Στη συνάρτηση αυτή, η ενσωμάτωση των ΤΠΕ μπορεί να παίξει χρήσιμο ρόλο προκειμένου για την ανάπτυξη καινοτόμων και αποδοτικών παιδαγωγικών, προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες ανάγκες των εκπαιδευομένων,

— θα πρέπει να εκπονηθούν ευέλικτα και ανοικτά πλαίσια προσόντων και ικανοτήτων. Οι μεθοδεύσεις αυτές θα πρέπει να ενθαρρύνουν την δια βίου μάθηση και τις ρυθμίσεις μέσω των οποίων τα άτομα θα μπορούν να αποκτούν ικανότητες εντός ανεγνωρισμένων τυπικών και άτυπων δομών,

— ο ρόλος, η ποιότητα και ο συντονισμός των υπηρεσιών παροχής πληροφοριών και καθοδήγησης θα πρέπει να ενισχυθούν κατά τρόπον ώστε να υποβοηθούν την μάθηση σε οποιαδήποτε ηλικία στα πλαίσια ενός φάσματος δομών, να δίνουν στους πολίτες τη δυνατότητα να διαχειρίζονται τη μάθηση και την εργασία τους, συγκεκριμένα δε να τους διευκολύνουν την πρόσβαση και την πρόοδο μέσω διαφόρων εκπαιδευτικών ευκαιριών και σταδιοδρομιών. Τα ατομικά αιτήματα και οι ανάγκες των διαφόρων ομάδων-στόχων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη,

— θα πρέπει να ενισχυθούν οι εταιρικές σχέσεις σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό και τομεακό), ούτως ώστε να επιτευχθεί — εντός των πλαισίων της κοινής ευθύνης — η πλήρης συμμετοχή όλων των εταίρων (θεσμικών, κοινωνικών εταίρων, εκπαιδευομένων, διδασκόντων, κοινωνίας των πολιτών κ.λ.π.) στην ανάπτυξη ευέλικτων και αποτελεσματικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, τα οποία να επικοινωνούν με το περιβάλλον τους.

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση, και κατά τα αποφασισθέντα στο ψήφισμα του Συμβουλίου για τη δια βίου μάθηση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την εκπόνηση και εφαρμογή συγκροτημένων και συνολικών στρατηγικών δια βίου μάθησης. Οι στρατηγικές αυτές είναι σκόπιμο να τεθούν εγκαίρως σε εφαρμογή μέχρι το 2006. Η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να καλύπτει όλα τα επίπεδα και τις διαστάσεις (τυπικές και άτυπες) των συστημάτων, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων συντελεστών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων. Στη συνάρτηση αυτή, το Συμβούλιο και η Επιτροπή αναμένουν την ετήσια έκθεση των ευρωπαίων κοινωνικών εταίρων με θέμα την υλοποίηση του «πλαισίου δράσεων για την δια βίου ανάπτυξη των ικανοτήτων και προσόντων» ([42]).

2.2.2. *Επικέντρωση των προσπαθειών στις μειονεκτούσες ομάδες*

Οι νεαροί ενήλικες, τα άτομα με ιδιαίτερα προσόντα και τα επαγγελματικώς ενεργά άτομα έχουν περισσότερες δυνατότητες να επωφεληθούν από τη δια βίου μάθηση. Γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα που θα αποκομίσουν από την αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους και για το λόγο αυτό έχουν μεγαλύτερο κίνητρο.

Αντιθέτως, οι ομάδες που βρίσκονται σε υποδεέστερη θέση, όπως τα άτομα χαμηλής μόρφωσης ή προσόντων, οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, τα τμήματα του πληθυσμού που ζουν σε μειονεκτικές ή απομονωμένες περιοχές καθώς και τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες ή με αναπηρίες, έχουν πολλές φορές άγνοια των ευκαιριών που παρέχονται μέσα από την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Θεωρούν ότι τα διάφορα ιδρύματα και προγράμματα δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους. Δεδομένων των στόχων ανταγωνιστικότητας και κοινωνικής συνοχής της Λισσαβώνας, είναι σκόπιμο να εξακολουθήσουν να συμβάλλουν η εκπαίδευση και η κατάρτιση στις πολιτικές κοινωνικής ένταξης.

Όπως αναφέρεται στο ψήφισμα του Συμβουλίου για «την πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο και τη δυσφορία» ([43]) πρωταρχικό καθήκον του σχολείου είναι, μέσω της εκπαίδευσης, να παρέχει επιτυχή κατάρτιση σε κάθε νέο, υποστηρίζοντας τις φιλοδοξίες του και αξιοποιώντας τα μέγιστα τις ικανότητές του. Πέραν αυτού, έχει ζωτική σημασία να ενημερωθούν περισσότερο οι μειονεκτούσες αυτές ομάδες για τα πλεονεκτήματα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, τα δε συστήματα να καταστούν ελκυστικότερα, πλέον προσπελάσιμα, και καλύτερα προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους. Η παρακολούθηση από την Κοινότητα της εφαρμογής των εθνικών στρατηγικών στον τομέα της δια βίου μάθησης θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στη συγκεκριμένη πτυχή.

2.2.3. *Χρήση κοινών ευρωπαϊκών αναφορών και αρχών*

Η εκπόνηση κοινών ευρωπαϊκών αναφορών και αρχών μπορεί να στηρίξει επωφελώς τις εθνικές πολιτικές. Μολονότι αυτού του είδους οι κοινές αναφορές και οι αρχές δεν γεννούν υποχρεώσεις για τα κράτη μέλη, συντελούν στην οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κύριων συντελεστών και στην προώθηση των μεταρρυθμίσεων. Οι εν λόγω κοινές αναφορές και αρχές εκπονούνται με συνεκτίμηση ορισμένων βασικών πτυχών της δια βίου εκπαίδευσης, ως μέρος της υλοποίησης του προγράμματος εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και της δήλωσης της Κοπεγχάγης.

Τα σημεία αυτά αφορούν:

— τις βασικές ικανότητες που ο καθένας θα πρέπει να είναι σε θέση να αποκτήσει και που καθορίζουν την επιτυχία οποιασδήποτε μεταγενέστερης μάθησης,

— τον καθορισμό των ικανοτήτων και προσόντων που χρειάζονται οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές προκειμένου να ανταποκριθούν στους μεταβαλλόμενους ρόλους τους,

— την κινητικότητα ποιότητας,

([42]) Πλαίσιο δράσεων για την δια βίου ανάπτυξη των ικανοτήτων και προσόντων, με την υπογραφή των ETUC, UNICE/UEAPME και CEEP, της 28ης Φεβρουαρίου 2002.

([43]) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2003 σχετικά με το ότι «Το σχολείο πρέπει να γίνει ένα ανοιχτό περιβάλλον μάθησης για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της πρόωρης αποχώρησης από το σχολείο και της δυσφορίας των νέων και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης» (ΕΕ C 295 της 5.12.2003).

— την επικύρωση και αναγνώριση της τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης,

— την παροχή υπηρεσιών καθοδήγησης,

— την διασφάλιση της ποιότητας για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση,

— και ένα Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Ακαδημαϊκών Μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Αυτές οι κοινές ευρωπαϊκές αναφορές και αρχές θα πρέπει να αναπτυχθούν κατά προτεραιότητα και να εφαρμοστούν στο εθνικό επίπεδο, λαμβανομένων υπόψη των εθνικών καταστάσεων και τηρουμένων των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

2.3. **Οικοδόμηση μιας Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης**

2.3.1. *Ανάγκη ενός ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων*

Όσο δεν θα υπάρχει ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο που να συνιστά ένα κοινό σημείο αναφοράς για την αναγνώριση των προσόντων, η ευρωπαϊκή αγορά απασχόλησης δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει με αποτελεσματικό και ευέλικτο τρόπο. Το θέμα αυτό έχει σημαντικές επιπτώσεις για την κοινωνία καθώς και για τη συμμετοχή των πολιτών σε αυτή: επίσης, η ισότητα των ευκαιριών στην ευρωπαϊκή αγορά απασχόλησης και η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ιθαγένειας εξαρτώνται από τις λιγότερο ή περισσότερο πραγματικές δυνατότητες που θα έχουν οι πολίτες της ΕΕ για αναγνώριση των διπλωμάτων και πιστοποιητικών τους σε ολόκληρη την Ευρώπη. Δεδομένης της ποικιλομορφίας δομών και οργανώσεων ανά την Ευρώπη, τα μαθησιακά αποτελέσματα και ικανότητες που αποκτώνται μέσω των προγραμμάτων ή των περιόδων κατάρτισης αποτελούν σημαντικά επίπεδα αναφοράς για την περιγραφή των προσόντων.

Ένα τέτοιο ευρωπαϊκό πλαίσιο θα πρέπει βεβαίως να βασίζεται σε εθνικά πλαίσια που με τη σειρά τους πρέπει να είναι συγκροτημένα και να καλύπτουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Η αναγκαία αμοιβαία εμπιστοσύνη μπορεί να προκύψει μόνο από μηχανισμούς διασφάλισης της ποιότητας που θα διαθέτουν τη δέουσα συμβατότητα και αξιοπιστία ώστε να τυγχάνουν αμοιβαίας αναγνώρισης.

Εν προκειμένω, το κοινό πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (στο πλαίσιο της συνέχειας που δόθηκε στη δήλωση της Κοπεγχάγης) και η «κατάρτιση συμφωνημένου συνόλου κανόνων, διαδικασιών και κατευθυντηρίων γραμμών για τη διασφάλιση της ποιότητας» [44] [σε συσχετισμό με τη διαδικασία της Μπολόνια και ως μέρος του προγράμματος εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης [45]] θα πρέπει να αποτελέσουν απόλυτες προτεραιότητες για την Ευρώπη.

2.3.2. *Αύξηση της κινητικότητας με την εξάλειψη εμποδίων και την ενεργό προώθηση*

Ορισμένες από τις δράσεις που μνημονεύονται στα προηγούμενα κεφάλαια θα συμβάλουν στην διευκόλυνση της κινητικότητας, και ειδικότερα στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων. Επί πλέον, στα πλαίσια της διαδικασίας της Μπολόνια, οι Υπουργοί δεσμεύθηκαν προσφάτως να προαγάγουν την κινητικότητα, συγκεκριμένα μέσω ενεργειών που θα καθιστούν δυνατή την μεταφορά εθνικών δανείων και υποτροφιών. Παρόλα αυτά, τα διοικητικά και νομοθετικά εμπόδια στην κινητικότητα εξακολουθούν να υφίστανται, κυρίως όσον αφορά την αναγνώριση ικανοτήτων και προσόντων.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν τα προσήκοντα μέτρα για την εξάλειψη αυτών των εμποδίων. Επίσης, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παράσχουν την αναγκαία χρηματοδοτική στήριξη στα πλαίσια των κοινοτικών προγραμμάτων και πέραν αυτών, και να αναπτύξουν την εικονική κινητικότητα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η κινητικότητα για εκπαιδευτικούς και διδακτικούς σκοπούς θα πρέπει να αυξηθεί σε όλα τα επίπεδα, ως μέρος ιδίως των κοινοτικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην κινητικότητα εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών ως μέρος της εξέλιξης της σταδιοδρομίας, καθώς και των απασχολουμένων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

2.3.3. *Ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση*

Πενήντα χρόνια μετά την έναρξή του, το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν προσελκύει ακόμα το απαιτούμενο ενδιαφέρον ούτε και την αμέριστη υποστήριξη των πολιτών της Ένωσης. Ακόμα και αν έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, ιδίως χάρη στον αντίκτυπο των κοινοτικών δράσεων και προγραμμάτων στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας, οι δημοσκοπήσεις επιβεβαιώνουν τακτικά την επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί η ανθρωποκεντρική διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης [46].

Το θέμα αυτό βρέθηκε στο επίκεντρο των εργασιών της συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης, από τις κύριες φιλοδοξίες της οποίας ήταν να ταχθούν οι ευρωπαϊκοί λαοί αποφασιστικότερα υπέρ της ιδέας της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Το σχολείο έχει να παίξει ζωτικό ρόλο επιτρέποντας σε όλους να ενημερωθούν και να κατανοήσουν την έννοια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε ότι οι μαθητές τους διαθέτουν κατά το πέρας των σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες που θα τους προετοιμάσουν στον ρόλο τους ως μελλοντικών πολιτών της Ευρώπης, πράγμα που συν τοις άλλοις απαιτεί την εντατικότερη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε όλα τα επίπεδα, καθώς και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και στα διδακτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

---

(44) «Υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης». Ανακοίνωση κατά τη Διάσκεψη Υπουργών αρμοδίων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, Βερολίνο, 19 Σεπτεμβρίου 2003.

(45) Στόχος 3.5: Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας.

(46) «Η κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Ευρωβαρόμετρο 59 (Ιούνιος 2003). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Τύπος και Επικοινωνία.

ΜΕΡΟΣ III — ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2010»

3.1. **Μεγαλύτερη προβολή του ευρωπαϊκού προγράμματος εργασιών**

Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» θα επιτύχει σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο μόνο εάν καταλάβει τη θέση που του αρμόζει εντός της όλης στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η εμπειρία των δύο πρώτων ετών εφαρμογής του δείχνει ότι χρειάζεται προβολή και αναβάθμιση του ευρωπαϊκού προγράμματος εργασιών σε όλα τα επίπεδα. Για να καταστούν η εκπαίδευση και η κατάρτιση κινητήρια δύναμη της στρατηγικής της Λισσαβώνας, θα πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη το πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» δεόντως υπ' όψη κατά τη διαμόρφωση των εθνικών πολιτικών.

Οι χώρες θα πρέπει στο μέλλον να επιστρατεύσουν περισσότερες δυνάμεις για να καλύψουν το σημερινό έλλειμμα συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων συντελεστών και της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα, έτσι ώστε να αυξηθεί η προβολή σε εθνικό επίπεδο και ο αντίκτυπος του ευρωπαϊκού προγράμματος εργασιών. Απαιτείται να αναληφθούν συνεχείς εκστρατείες ενημέρωσης και όσο το δυνατόν καλύτερης αξιοποίησης της ενημέρωσης αυτής σε εθνικό καθώς και κοινοτικό επίπεδο.

3.2. **Αποτελεσματικότερη εφαρμογή της διαδικασίας**

Είναι ζωτικής σημασίας να γίνει η καλύτερη δυνατή χρήση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, προσαρμοσμένης στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, ούτως ώστε να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητά της. Το πρόγραμμα εργασιών «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» είναι πρόγραμμα πολυσύνθετο, για το οποίο έχει κινητοποιηθεί αξιοσημείωτος βαθμός ανθρώπινων πόρων και χρηματοδοτικών μέσων που επέτρεψε να τεθούν οι βάσεις της συνεργασίας. Για τα χρόνια που έρχονται, θα γίνουν ενέργειες με σκοπό τον σαφέστερο καθορισμό της εντολής των ομάδων εργασίας, τον εξορθολογισμό των μεθόδων και την ενίσχυση των συνεργειών. Ενδέχεται επίσης να εκπονηθούν και να χρησιμοποιηθούν κατάλληλες μορφές αξιολόγησης από ομοτίμους, ούτως ώστε μικρές ομάδες χωρών να μπορούν να συνεργάζονται σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Ο αντίκτυπος και η προβολή της δράσης στο σύνολό της εξαρτώνται επίσης από την συνοχή των διαφόρων πρωτοβουλιών στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Έως το 2006, η ενσωμάτωση, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε ένα σύνολο των δράσεων των σχετικών με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (προτεραιότητες και συνέχεια που δόθηκε στη δήλωση της Κοπεγχάγης), με τη δια βίου μάθηση (συνέχεια που δόθηκε στο ψήφισμα του Συμβουλίου) και με την κινητικότητα (εφαρμογή της σύστασης και του σχεδίου δράσης για την κινητικότητα) θα πρέπει να έχει γίνει πραγματικότητα.

Για τις 31 χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» θα πρέπει επίσης να εξασφαλιστεί στενότερος συντονισμός με τη διαδικασία της Μπολόνια. Σε γενικές γραμμές, θα υπάρχουν στο μέλλον όλο και λιγότερες δικαιολογίες για παράλληλη δράση, αποκομμένη από το σύνολο, είτε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε στην επαγγελματική κατάρτιση, εκτός και αν η εν λόγω δράση είναι σαφώς πιο φιλόδοξη και πιο αποτελεσματική.

Οι εργασίες που έχουν διεξαχθεί μέχρι στιγμής επέτρεψαν να εντοπιστούν οι κύριοι τομείς που πάσχουν από έλλειψη κατάλληλων και συγκρίσιμων στοιχείων για την παρακολούθηση της προόδου σε σχέση με τους στόχους που έχουν καθοριστεί. Θα πρέπει λοιπόν, αφενός, να βελτιωθεί η ποιότητα και η δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ υπαρχόντων δεικτών, ιδίως στον τομέα της δια βίου μάθησης, και να επανεξετάζονται τακτικά. Θα πρέπει να καθοριστούν προτεραιότητες για την δημιουργία ολιγάριθμων νέων δεικτών, υπό το πρίσμα των εργασιών που διεξάγονται από άλλους φορείς οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό. Η μόνιμη ομάδα για τους δείκτες και όλες οι ομάδες εργασίας που έχουν συγκροτηθεί καλούνται να προτείνουν έως τα μέσα του 2004 έναν περιορισμένο κατάλογο νέων δεικτών, καθώς και τις λεπτομέρειες κατάρτισής τους. Με αυτή τη βάση, η Επιτροπή θα υποβάλει κατάλογο νέων δεικτών στο Συμβούλιο προς εξέταση. Θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής οι ακόλουθοι τομείς: βασικές ικανότητες και ειδικότερα η μεθοδολογία της απόκτησης γνώσεων· η αποδοτικότητα των επενδύσεων· οι ΤΠΕ· η κινητικότητα· και η εκπαίδευση των ενηλίκων και η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

3.3. **Ενίσχυση της συνεργασίας και παρακολούθηση της προόδου**

Για να διατηρηθεί η ήδη κεκτημένη ταχύτητα, το Συμβούλιο και η Επιτροπή θεωρούν ότι προέχει να θεσμοθετηθεί η τακτική παρακολούθηση της επιτελούμενης πορείας προς τους κοινούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Από την άποψη μιας μεγαλύτερης δραστικότητας και αποτελεσματικότητας της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, κάτι τέτοιο αποτελεί μεγάλο βήμα προς τα εμπρός. Ταυτόχρονα, ο μηχανισμός παρακολούθησης θα πρέπει να μην συνεπάγεται υπέρμετρο γραφειοκρατικό φόρτο.

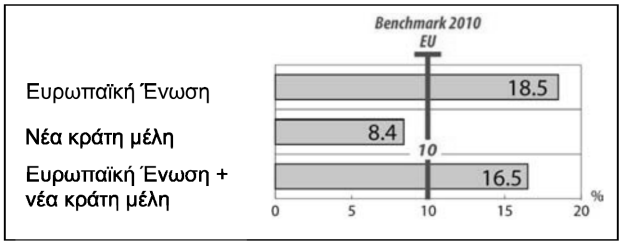
Το Συμβούλιο και η Επιτροπή θα υποβάλλουν ανά διετία κοινή έκθεση προς το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με θέμα την υλοποίηση του προγράμματος εργασιών («Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010») σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης (ήτοι το 2006, το 2008 και το 2010). Στα πλαίσια αυτά, τα κράτη μέλη θα παρέχουν στην Επιτροπή τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με δράσεις τις οποίες ανέλαβαν και την πρόοδο που σημειώθηκε σε εθνικό επίπεδο για την επίτευξη των κοινών στόχων. Όποτε αυτό είναι δυνατόν, οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να συνδέονται με τη διαδικασία υποβολής έκθεσης σχετικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης.

Οι πληροφορίες αυτές που θα παρέχονται από τα κράτη μέλη θα πρέπει να αποτυπώνουν τις προτεραιότητες που διέπουν τις μεταρρυθμίσεις και τις δράσεις σε εθνικό επίπεδο, ανάλογα με την κατάσταση που χαρακτηρίζει κάθε χώρα. Η διαδικασία αυτή θα αντικαταστήσει τις ειδικές εκθέσεις οι οποίες απαιτούνται επί του παρόντος ως μέρος της υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης για την κινητικότητα και της συνέχειας που δίδεται στο ψήφισμα του Συμβουλίου για τη δια βίου μάθηση. Στα πλαίσια της ολοκληρωμένης αυτής προσέγγισης, οι πληροφορίες θα καλύπτουν επίσης την υλοποίηση της Δήλωσης της Κοπεγχάγης και θα μπορούσαν να καλύπτουν και πτυχές σχετικές με τη διαδικασία της Μπολόνια.

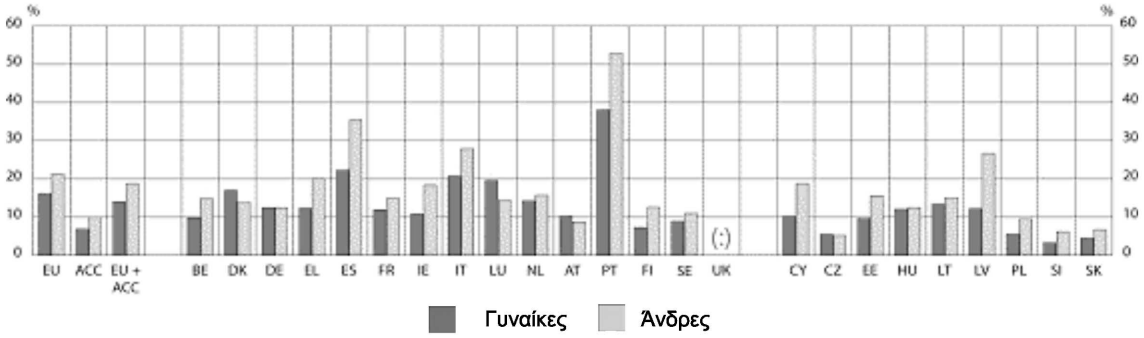
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΩΡΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μερίδα του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει ολοκληρώσει μόνο τον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και που δεν βρίσκεται σε σπουδές ή σε κατάρτιση (2002)

Πηγή δεδομένων: Eurostat, Έρευνα σχετικά με το εργατικό δυναμικό

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Σύνολο	12,4	15,4	12,5	16,1	29,0	13,4	14,7	24,3	17,0	15,0	9,5	45,5	9,9	10,0	17,7
Γυναίκες	9,9	17,0	12,5	12,3	22,3	11,9	10,8	20,7	19,6	14,3	10,3	38,1	7,3	8,9	16,6
Άνδρες	14,9	13,8	12,5	20,1	35,4	14,9	18,4	27,9	14,4	15,7	8,8	52,9	12,6	11,0	18,8

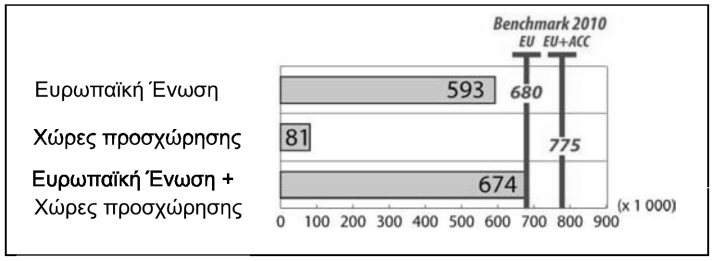
	EE	ENT	EE + ENT		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Σύνολο	18,5	8,4	16,5		14,0	5,4	12,6	12,3	14,3	19,5	7,6	4,8	5,6
Γυναίκες	16,1	6,9	14,2		10,2	5,5	9,6	12,1	13,4	12,2	5,6	3,3	4,6
Άνδρες	20,9	10,0	18,7		18,8	5,2	15,6	12,5	15,1	26,7	9,5	6,2	6,7

Πηγή στοιχείων: Eurostat, Έρευνα σχετικά με το εργατικό δυναμικό
Σημείωση: τα στοιχεία για το ΗΒ είναι προσωρινά. Μάλτα: μη διαθέσιμα στοιχεία.

Ο τρέχων μέσος όρος των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται σε 18,8 %. Στις χώρες προσχώρησης περίπου 8,4 % μόνο των νέων ηλικίας 18-24 ετών εγκαταλείπουν το σχολείο ενώ έχουν ολοκληρώσει μόνο τον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι χώρες αυτές έχουν συνεπώς καλύτερα αποτελέσματα να επιδείξουν σε σχέση με τα κράτη μέλη της Ένωσης, όσον αφορά το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Σε ορισμένες χώρες, το ποσοστό των μαθητών αυτών μειώθηκε σταθερά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Αυτό συνέβη κυρίως στην Ελλάδα, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο. Στη Δανία και την Πορτογαλία, ωστόσο, η πτωτική τάση που παρατηρήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90 αντιστράφηκε από τα μέσα της δεκαετίας αυτής, με αποτέλεσμα το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να προσεγγίζει το επίπεδο των αρχών της δεκαετίας του 1990.

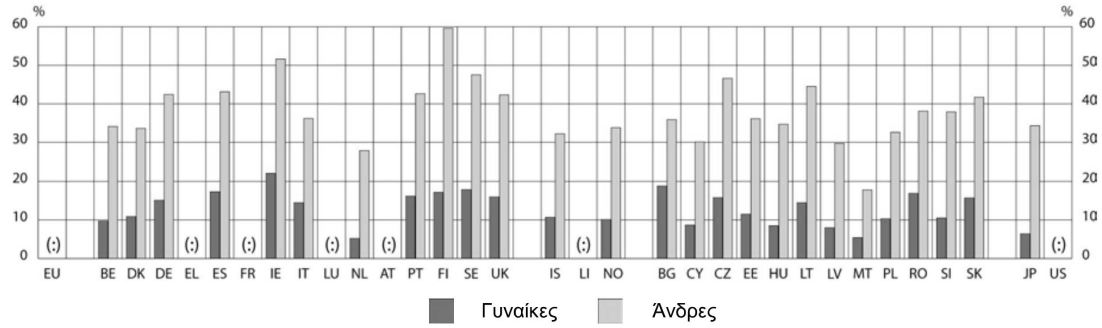
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Συνολικός αριθμός πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A, 5B και 6) θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών (2001)

Πηγή των στοιχείων: Eurostat, UOE

Σπουδαστές εγγεγραμμένοι σε σχολές θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών ως ποσοστό του συνολικού αριθμού σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5A, 5B και 6) (2001)

	EE		BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Σύνολο	(:)		21,2	20,8	29,1	(:)	29,5	(:)	35,5	24,0	16,8	16,5	(:)	27,5	36,8	30,0	27,9
Γυναίκες	(:)		9,7	10,9	15,1	(:)	17,3	(:)	22,1	14,5	(:)	5,2	(:)	16,2	17,2	17,9	16,0
Άνδρες	(:)		34,1	33,6	42,4	(:)	43,1	(:)	51,6	36,2	(:)	28,0	(:)	42,6	59,6	47,5	42,3

	IS	LI	NO	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK	JP	US
Σύνολο	18,7	(:)	19,8	26,2	17,7	31,3	21,3	20,4	26,6	16,3	11,0	19,9	26,9	22,5	28,3	21,9	(:)
Γυναίκες	10,7	(:)	10,1	18,8	8,7	15,8	11,5	8,5	14,5	8,0	5,4	10,3	16,9	10,5	15,7	6,4	(:)
Άνδρες	32,2	(:)	33,8	35,9	30,1	46,6	36,1	34,7	44,5	29,7	17,8	32,6	38,1	37,9	41,7	34,3	(:)

Πηγή στοιχείων: Eurostat, UOE

Συμπληρωματικές σημειώσεις: DK, FR, IT, L, FI, UK και CY: τα στοιχεία αφορούν το 2000. Ελλάδα: Μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία για το HB είναι προσωρινά

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία [1], η ΕΕ των 15 θα πρέπει να αυξήσει τον αριθμό πτυχιούχων στις θετικές επιστήμες και τις τεχνολογικές σπουδές πάνω από 90 000 ανά έτος έως το 2010. Ύστερα από την επόμενη διεύρυνση της Ένωσης, το 2004, το ευρωπαϊκό κριτήριο αναφοράς είναι λογικά υψηλότερο. Η ΕΕ των 25 κρατών μελών θα πρέπει να αυξήσει το συνολικό αριθμό των πτυχιούχων στους εν λόγω τομείς κατά περίπου 100 000 ανά έτος.

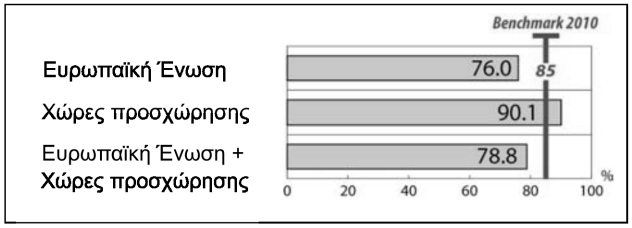
[1] Τα στοιχεία για τους πτυχιούχους, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων με βάση το φύλο, δεν επιτρέπουν τη στιγμή αυτή την πραγματοποίηση συγκρίσεων, λόγω του διπλού υπολογισμού των πτυχιούχων σε ορισμένες χώρες.

Ύστερα από τη μελέτη των ποσοστών εγγραφής των σπουδαστών στις σχολές θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι σαφές, όπως υπογράμμισε το Συμβούλιο στα συμπεράσματά του σχετικά με τα ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς, ότι οι ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων αποτελούν θέμα εξαιρετικά επίκαιρο. Πράγματι η Ιρλανδία είναι η μόνη χώρα στην οποία άνω του 20 % των γυναικών πραγματοποιούν σπουδές στους τομείς αυτούς. Αντίθετα, στις Κάτω Χώρες και το Βέλγιο η παρουσία των γυναικών είναι μικρότερη του 10 %. Παρόμοια κατάσταση επικρατεί σε ορισμένες από τις χώρες προσχώρησης (Κύπρος, Ουγγαρία, Λετονία και Μάλτα). Η βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ των ανδρών και των γυναικών που σπουδάζουν σε σχολές θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών θα συμβάλει στην εκπλήρωση του στόχου αύξησης του συνολικού αριθμού πτυχιούχων στους τομείς αυτούς.

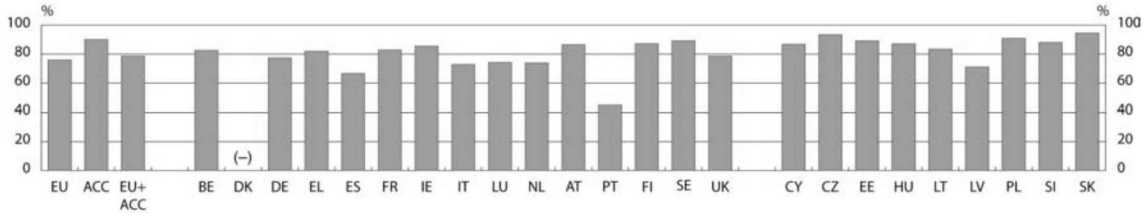
Κατά την ανάλυση του ποσοστού των εγγεγραμμένων αρρένων σπουδαστών, καθίσταται σαφές ότι αυτοί οι τομείς σπουδών είναι οι πλέον δημοφιλείς μεταξύ των ανδρών στην Ιρλανδία και τη Φινλανδία (άνω του 50 % των ανδρών που σπουδάζουν εγγράφονται στους τομείς αυτούς). Οι διαφορές αυτές όσον αφορά τα ποσοστά εγγραφής οδηγούν σε διακυμάνσεις από τη μια χώρα στην άλλη, ως προς το ποσοστό των πτυχιούχων θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών σε σχέση με το συνολικό ποσοστό των πτυχιούχων.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΩΤΕΡΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ποσοστό των ατόμων ηλικίας 22 ετών που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον τον ανώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3), 2002 (1)

Πηγή των στοιχείων: Eurostat, Έρευνα σχετικά με το εργατικό δυναμικό

BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
82,6	(–)	77,4	82,1	66,6	82,9	85,6	72,9	74,2	73,9	86,5	44,9	87,3	89,3	78,7

EE	ENT	EE + ENT		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
76,0	90,1	78,8		86,9	93,4	89,2	87,2	83,5	71,2	91,0	88,1	94,6

Πηγή στοιχείων: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού

— Σημείωση: (1) Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη Δανία όσον αφορά την ολοκλήρωση σπουδών των ατόμων 22 ετών. Παρ' όλα αυτά, ο διαρθρωτικός συντελεστής εθνικής επιτυχίας δείχνει ότι στη Δανία το 79,6 % των ατόμων 20-24 ετών έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον τον ανώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2002).

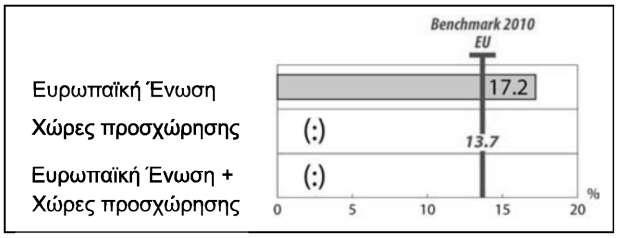
(2) τα στοιχεία για το HB είναι προσωρινά.

(1) Ο δείκτης που εμφαίνεται στο παρόν επελέγη με το κριτήριο αναφοράς που υιοθέτησε το Συμβούλιο και το οποίο αναφέρεται στα άτομα 22 ετών. Ο δείκτης αυτός θεωρείται πάντως περιορισμένης ισχύος από την EUROSTAT, λόγω του μικρού σχετικά δείγματος στον οποίο βασίζεται ως μέρος της έρευνας εργατικού δυναμικού. Κατά τον χειρισμό αυτού του κριτηρίου αναφοράς, ο δείκτης θα πρέπει να χρησιμοποιείται από κοινού με τον διαρθρωτικό δείκτη για την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης, ο οποίος βασίζεται στο ποσοστό επί τοις εκατόν του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 24 ετών που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον τον ανώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο μέσος όρος τη στιγμή αυτή στην Ένωση ανέρχεται στο 75,4 %. Ας παρατηρηθεί ότι παρότι ορισμένες χώρες σημείωσαν περιορισμένη μόνο αύξηση στα σχετικά στοιχεία τα πρόσφατα έτη, άλλες παρουσιάζουν σημαντική πρόοδο, όπως για παράδειγμα, η Πορτογαλία. Κατά μέσον όρο, στην Ένωση και στις χώρες προσχώρησης, περίπου το 79 % των ατόμων ηλικίας 22 ετών έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ την παρούσα στιγμή τα ποσοστά περάτωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ξεπερνούν το 80 %, όπως στο Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Αντιστρόφως, η Πορτογαλία έχει το μικρότερο ποσοστό (45 %), επίπεδο που θα πρέπει ωστόσο να επανεξεταστεί στο πλαίσιο της ταχείας ανάπτυξης της χώρας κατά τα τελευταία έτη. Ο μέσος όρος ολοκλήρωσης του ανώτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις προσχωρούσες χώρες είναι 90,1 %. Σε όλα τα νέα κράτη μέλη, το ποσοστό ολοκλήρωσης του ανώτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκεται περίπου στο μέσο όρο της ΕΕ ή τον υπερβαίνει. Οι περιπτώσεις της Σλοβακίας (94,6 %), της Δημοκρατίας της Τσεχίας (93,4 %) και της Πολωνίας (91,0 %) είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτες.

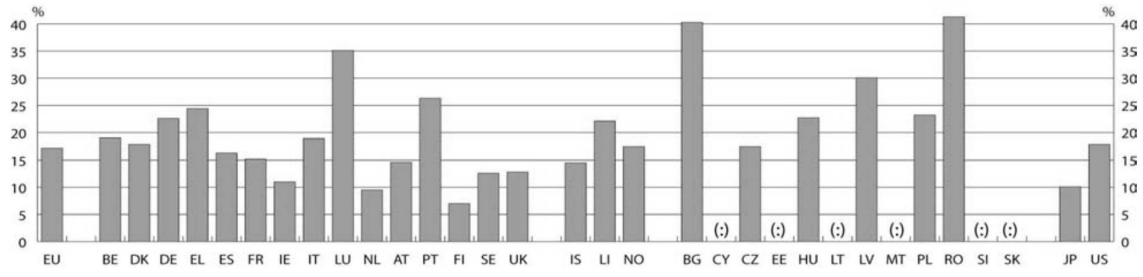
ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Ποσοστό μαθητών με επάρκεια ανάγνωσης/κατανόησης επιπέδου 1 και χαμηλότερου (με βάση την κλίμακα ανάγνωσης/κατανόησης PISA), 2000

Πηγή στοιχείων: ΟΟΣΑ, Βάση δεδομένων PISA 2000 [1]

Επεξηγηματική σημείωση:
Έως το 2010, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις ανάγνωσης/κατανόησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να έχει μειωθεί τουλάχιστον κατά 20 %, σε σχέση με το 2000. Το 2000, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών στο επίπεδο 1 και παρακάτω στην Ευρωπαϊκή Ένωση (15) ανήλθε στο 17,2 %. Συνεπώς, το κριτήριο αναφοράς καθορίστηκε στο 13,7.

EE		BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
17,2		19,0	17,9	22,6	24,4	16,3	15,2	11,0	18,9	35,1	9,5	14,6	26,3	7,0	12,6	12,8

IS	LI	NO	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK	JP	US
14,5	22,1	17,5	40,3	(:)	17,5	(:)	22,7	(:)	30,1	(:)	23,2	41,3	(:)	(:)	10,1	17,9

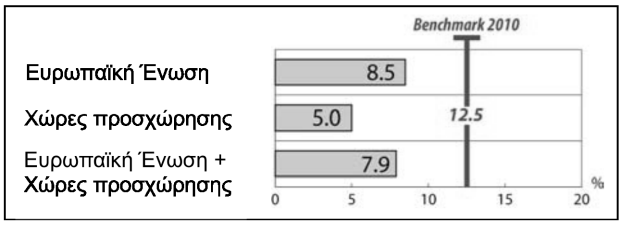
Πηγή στοιχείων: ΟΟΣΑ, Βάση δεδομένων Pisa 2000

[1] Μέρος μόνον των αποτελεσμάτων των Κάτω Χωρών έχει δημοσιευθεί στην έκθεση PISA του ΟΟΣΑ, διότι οι Κάτω Χώρες δεν συγκέντρωναν το απαιτούμενο ποσοστό απάντησης του 80 %.

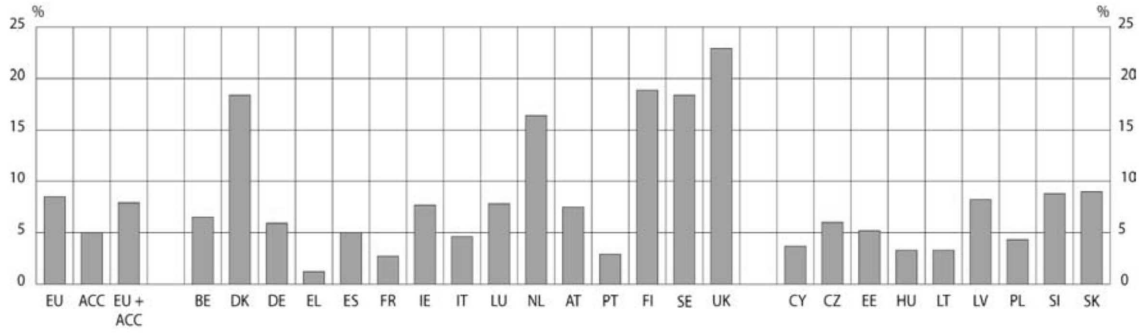
Με βάση τον πίνακα, το 17,2 % των μαθητών ηλικίας 15 ετών κατά μέσον όρο έχει χαμηλές επιδόσεις στα κράτη μέλη. Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κριτήριο αναφοράς που υιοθέτησε το Συμβούλιο, το ποσοστό αυτό θα πρέπει να μειωθεί κατά 20 % στο 13,7 % έως το 2010. Η επίτευξη του επιπέδου αυτού εντός της χρονικής προθεσμίας του 2010 θα αποτελέσει μέγιστη πρόκληση για τα κράτη μέλη. Η Φινλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Ιρλανδία, η Αυστρία, η Σουηδία και το ΗΒ έχουν όλες άτομα 15 ετών με χαμηλή επίδοση σε ποσοστό μικρότερο του 15 %, σύμφωνα με τον ορισμό της κλίμακας ανάγνωσης/κατανόησης PISA. Άλλες όμως χώρες της Ένωσης έχουν υψηλότερα ποσοστά μαθητών στην κατηγορία αυτήν. Στη Γερμανία, την Ελλάδα, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, ποσοστό άνω του 20 % έχει χαμηλές επιδόσεις σύμφωνα με αυτήν την έρευνα. Το ποσοστό αυτό υπερβαίνει το 40 % στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχε στην εκπαίδευση και την κατάρτιση τέσσερις εβδομάδες πριν από την έρευνα (2002)

Πηγή στοιχείων: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Σύνολο	6,5	18,4	5,9	1,2	5,0	2,7	7,7	4,6	7,8	16,4	7,5	2,9	18,9	18,4	22,9
Γυναίκες	6,3	20,7	5,6	1,1	5,4	3,0	8,8	4,7	6,6	15,9	7,4	3,3	21,4	21,2	26,8
Άνδρες	6,8	16,1	6,2	1,2	4,5	2,4	6,5	4,5	9,1	16,9	7,6	2,4	16,5	15,6	19,3

	EE	ACC	EE + ANT		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Σύνολο	8,5	5,0	7,9		3,7	6,0	5,2	3,3	3,3	8,2	4,3	8,8	9,0
Γυναίκες	9,2	5,4	8,5		3,8	5,8	6,7	3,7	4,2	10,9	4,7	9,2	9,4
Άνδρες	7,9	4,5	7,3		3,6	6,2	3,6	2,9	2,3	5,2	3,9	8,4	8,7

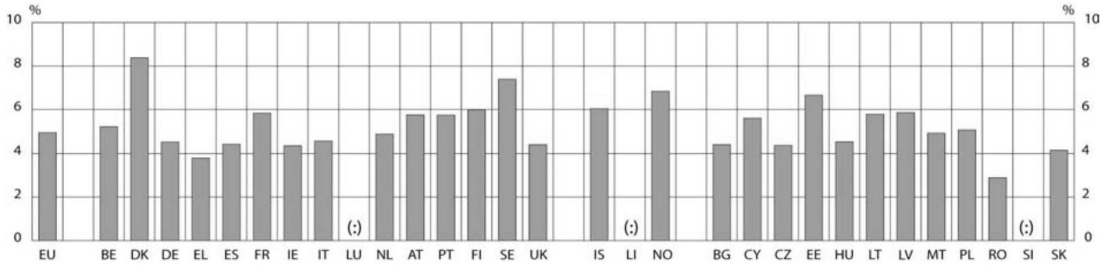
Πηγή στοιχείων: Eurostat, Έρευνα για το εργατικό δυναμικό

Σημείωση: Στοιχεία για την εκπαίδευση και την κατάρτιση στη ΓΑ συλλέγονται εφ' όσον αυτά τα στοιχεία υπάρχουν κατά την ημερομηνία της επισκόπησης, αντί εντός 4 εβδομάδων από την έναρξη της επισκόπησης όπως ισχύει για τις άλλες χώρες. Πρόσθετη σημείωση: Μάλτα: μη διαθέσιμα στοιχεία.

Το μέσο ποσοστό της ΕΕ-15 ανέρχεται στο 8,5 %, δηλαδή για οποιαδήποτε περίοδο διάρκειας ενός μηνός, 8-9 στα εκατό άτομα συμμετέχουν σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης ([1]). Η μέση τάση στο σύνολο της ΕΕ-15 υπήρξε σταθερή για τα τελευταία 4 έτη. Πρόκειται ωστόσο να μειωθεί με τη διεύρυνση καθώς ο εκτιμώμενος μέσος όρος για τις χώρες προσχώρησης το 2002 ανέρχεται στο 5,0. Σημειώνονται μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών. Οι τέσσερις χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία, η Φινλανδία και η Δανία. Σε μικρή απόσταση ακολουθούν οι Κάτω Χώρες. Το μέσο επίπεδο των χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις είναι άνω του 20 %, ενώ πολύ χαμηλότερα επίπεδα έχουν να επιδείξουν μια σειρά από κράτη μέλη και χώρες προσχώρησης.

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

1. **Δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, 2000**

EE-15	EE + ENT	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
4,94	4,94	5,21	8,38	4,53	3,79	4,43	5,83	4,36	4,58	(:)	4,87	5,75	5,74	5,99	7,39	4,41

IS	LI	NO		ACC	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK
6,04	(:)	6,84		4,86	4,41	5,60	4,38	6,66	4,54	5,78	5,86	4,91	5,06	2,89	(:)	4,15

Πηγή στοιχείων: Eurostat, UOE

Με βάση τα στοιχεία, φαίνεται ξεκάθαρα ότι οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των επιμέρους χωρών. Στη Δανία και τη Σουηδία ανέρχονται σε ποσοστό άνω του 7 % του ΑΕγχΠ. Σε μια σειρά άλλων χωρών (Βέλγιο, Γαλλία, Αυστρία, Πορτογαλία και Φινλανδία) οι δαπάνες για την εκπαίδευση αντιπροσωπεύουν μεταξύ 5-6 % του ΑΕγχΠ. Στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο το ποσοστό αυτό είναι χαμηλότερο του 5 %. Η παιδεία απορροφά ένα σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού και στις χώρες προσχώρησης. Στην Εσθονία και τη Λιθουανία οι κρατικές δαπάνες του προϋπολογισμού για την εκπαίδευση αποτελούν άνω του 6 % του ΑΕγχΠ, ενώ στην Κύπρο, τη Λετονία και την Πολωνία, το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται μεταξύ 5 και 6 % του ΑΕγχΠ.

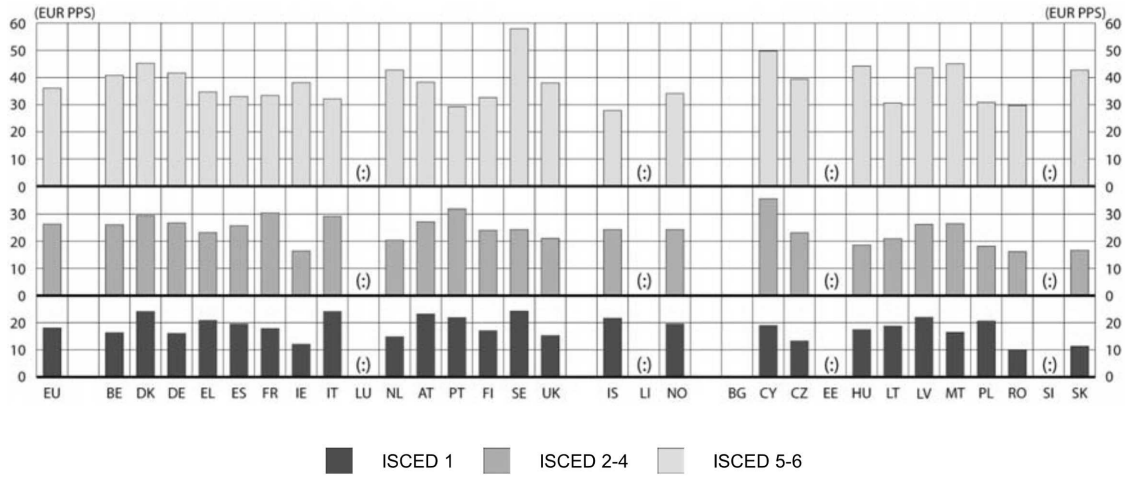
Μεταξύ 1995 και 2000, οι δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕγχΠ παρουσίασαν ελαφρά πτωτική τάση, ενώ σημείωσαν άνοδο σε τέσσερις μόνο χώρες. Μόνον η Ελλάδα παρουσίασε σημαντική αύξηση, ενώ η Ιρλανδία, η Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσίασαν σημαντικές μειώσεις ([2]). Τα στοιχεία αυτά βεβαίως θα πρέπει να ερμηνευτούν στο πλαίσιο των δημογραφικών εξελίξεων, καθώς ο κύριος όγκος των δημόσιων δαπανών για την παιδεία στοχεύει τα άτομα νεαρής ηλικίας και το μερίδιο του πληθυσμού ηλικίας κάτω των 25 στην ΕΕ μειώθηκε πάνω από 1,5 εκατοστιαία μονάδα μεταξύ των ετών 1995 και 2000. Παράλληλα, τα στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό των νεαρών ατόμων στην εκπαίδευση και τα προσόντα που αποκτούν συνέχισαν να αυξάνουν.

([1]) Η Επιτροπή καταρτίζει ήδη έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων. Η τελική πρόταση για την έρευνα θα γίνει περί τα τέλη του 2004, θα βασίζεται δε σε συστάσεις της ειδικής ομάδας που ασχολείται με τη διαμόρφωση της σχετικής μεθοδολογίας, Η έρευνα αυτή αναμένεται να δώσει σφαιρικότερη εικόνα της συμμετοχής στη δια βίου μάθηση.

([2]) Η παρατήρηση αυτή πρέπει να εξακριβωθεί στην περίπτωση της Ιρλανδίας και της Φινλανδίας, λόγω της ταχείας αύξησης του ΑΕγχΠ. Στην Ιρλανδία, για παράδειγμα, οι συνολικές δαπάνες για την παιδεία διπλασιάστηκαν μεταξύ του 1993 και του 2000, ενώ το ΑΕγχΠ αυξήθηκε κατά 140 % (και τα δύο σε ονομαστικούς όρους). Κατά συνέπεια σημειώθηκε μείωση του αντίστοιχου ποσοστού παρά την ταχεία αύξηση των απόλυτων δαπανών.

2. **Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή κατά επίπεδο εκπαίδευσης ως ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ (2000)**

Ο δείκτης δείχνει ότι οι προσχωρούσες χώρες έχουν, από άποψη συνολικών δαπανών ανά μαθητή/σπουδαστή ως ποσοστού του κατά κεφαλή ΑΕγχΠ, τις ίδιες σχεδόν επιδόσεις με τα σημερινά κράτη μέλη. Στο Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία, οι συνολικές δαπάνες ανά μαθητή/σπουδαστή ως ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ αναλογούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό άνω του 40 %. Το ίδιο παρατηρείται στην Κύπρο, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Μάλτα, και τη Σλοβακία. Η Γαλλία και η Πορτογαλία (με 30 %) έχουν τις υψηλότερες συνολικές δαπάνες ανά μαθητή/σπουδαστή ως ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το αυτό παρατηρείται και στην Κύπρο. Οι συνολικές δαπάνες ανά μαθητή/σπουδαστή ως ποσοστό του ΑΕγχΠ στην βασική εκπαίδευση ανέρχονται σε περισσότερο από 20 % στη Δανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Αυστρία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία, τη Λετονία και την Πολωνία.

	EE		BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
	36,1		40,8	45,3	41,7	34,7	33,0	33,3	38,1	32,2	(:)	42,8	38,3	29,3	32,6	57,8	38,0
	26,3		26,1	29,5	26,8	23,2	25,7	30,3	16,4	29,2	(:)	20,3	27,1	31,7	24,0	24,2	21,0
	18,0		16,3	24,2	16,1	20,9	19,5	17,8	12,1	24,2	(:)	14,8	23,1	21,9	17,1	24,2	15,2

	IS	LI	NO	EE + ACC	ACC	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK
	27,9	(:)	34,2	36,6	35,4	(:)	49,9	39,4	(:)	44,1	30,6	43,6	45,0	30,8	29,7	(:)	42,7
	24,3	(:)	24,3	26,1	20,1	(:)	35,5	23,1	(:)	18,5	20,9	26,2	26,4	18,1	16,2	(:)	16,6
	21,6	(:)	19,5	17,4	18,3	(:)	19,0	13,2	(:)	17,4	18,7	22,0	16,4	20,6	9,9	(:)	11,3

Πηγή στοιχείων: Eurostat, UOE